EUROPEISKA
KOMMISSIONEN

Bryssel den 17.7.2026
COM(2026) 900 final

MEDDELANDE FRÅN KOMMISSIONEN TILL EUROPAPARLAMENTET, RÅDET, EUROPEISKA EKONOMISKA OCH SOCIALA KOMMITTÉN SAMT REGIONKOMMITTÉN

Rapport om rättsstatsprincipen 2026

Situationen i fråga om rättsstatsprincipen i EU

{SWD(2026) 901 final} - {SWD(2026) 902 final} - {SWD(2026) 903 final} - {SWD(2026) 904 final} - {SWD(2026) 905 final} - {SWD(2026) 906 final} - {SWD(2026) 907 final} - {SWD(2026) 908 final} - {SWD(2026) 909 final} - {SWD(2026) 910 final} - {SWD(2026) 911 final} - {SWD(2026) 912 final} - {SWD(2026) 913 final} - {SWD(2026) 914 final} - {SWD(2026) 915 final} - {SWD(2026) 916 final} - {SWD(2026) 917 final} - {SWD(2026) 918 final} - {SWD(2026) 919 final} - {SWD(2026) 920 final} - {SWD(2026) 921 final} - {SWD(2026) 922 final} - {SWD(2026) 923 final} - {SWD(2026) 924 final} - {SWD(2026) 925 final} - {SWD(2026) 926 final} - {SWD(2026) 927 final} - {SWD(2026) 928 final} - {SWD(2026) 929 final} - {SWD(2026) 930 final} - {SWD(2026) 931 final}

1. INLEDNING

Rättsstatsprincipen är central för det europeiska projektet och utgör ett av de värden som Europeiska unionen är byggd på. EU:s välstånd, säkerhet och demokratiska motståndskraft är beroende av respekten för rättsstatsprincipen och unionens gemensamma värden. Européerna anser att demokrati, mänskliga rättigheter och rättsstatsprincipen är några av EU:s främsta styrkor[1]. I en tid då den internationella regelbaserade ordningen, grundläggande rättigheter och demokratiska system utsätts för allt fler påfrestningar är det viktigare än någonsin att skydda dessa värden. Robusta rättsstatsnormer är avgörande inte bara för att upprätthålla medborgarnas förtroende för offentliga institutioner, säkerställa skyddet av deras rättigheter och understödja demokratin, utan också för att stärka Europas attraktionskraft vad gäller investeringar och affärsverksamhet och öka unionens konkurrenskraft på lång sikt.

Sedan den lanserades 2020 har rapporten om rättsstatsprincipen blivit ett väletablerat instrument, och dess rekommendationer fungerar i allt högre grad som drivkraft för reformer tack vare ett närmare samarbete med medlemsstaterna under hela den årliga cykeln. Den starkare inriktningen på den inre marknaden som infördes förra året återspeglar rättsstatsprincipens centrala roll för att säkerställa rättssäkerhet och en förutsägbar miljö där företag kan dra nytta av den inre marknaden på lika villkor i hela unionen.

I ett läge av fortsatt geopolitisk instabilitet är det fortfarande ett centralt strategiskt mål för unionen att främja och skydda rättsstatsprincipen utanför sina gränser. Utvidgningsländernas deltagande med EU-medlemsstaterna i rapporten om rättsstatsprincipen, och det gradvisa införlivandet av ytterligare utvidgningspartners allteftersom de blir redo[2], stöder deras reformarbete ytterligare och förankrar rättsstatsprincipen mer stadigt och oåterkalleligt inför anslutningen, och bidrar till att garantera att denna höga standard upprätthålls efter anslutningen.

Genom rapportens årliga bedömning av tillämpningen av rättsstatsprincipen i varje EU-medlemsstat utgör den en enskild referenspunkt som bidrar till dialog och ömsesidigt förtroende mellan EU och medlemsstaterna. Rekommendationerna i rapporten är avsedda att vägleda medlemsstaternas åtgärder för att genomföra reformer som hanterar centrala utmaningar och stärker rättsstatsprincipen, vilket har bidragit till att bygga upp en positiv reformdynamik[3]. Resultaten i rapporten utgör även en informationskälla för tillämpningen av andra instrument, särskilt villkorlighetsförordningen[4]. Rapportens centrala roll i att främja reformer, stödja god samhällsstyrning och säkerställa att rättsstatsproblem hanteras förebyggande återspeglas också i kommissionens förslag till nästa fleråriga budgetram[5].

---

1 I Flash Eurobarometer 569 *EU:s utmaningar och prioriteringar* från september 2025 identifierade européer respekt för demokrati, mänskliga rättigheter och rättsstatsprincipen som EU:s främsta styrkor (36 %).

2 Sedan 2024 har rapporten omfattat Albanien, Montenegro, Nordmakedonien och Serbien. Urvalet återspeglar de framsteg som gjorts i deras respektive anslutningsprocess eller beredskap för rättsstatsprincipen.

3 47 % av rekommendationerna i 2025 års rapport om rättsstatsprincipen har genomförts helt eller delvis.

4 Europaparlamentets och rådets förordning (EU, Euratom) 2020/2092 av den 16 december 2020 om en generell villkorlighetsordning för skydd av unionsbudgeten.

5 COM(2025) 570 final.

2. UPPRÄTTHÅLLA RÄTTSSTATSPRINCIPEN: UTVECKLING OCH ÅTGÄRDER PÅ EU-NIVÅ

Rapporten om rättsstatsprincipen är en hörnsten i EU:s rättsstatsarkitektur[6]. Denna arkitektur består av en mångfald av instrument som syftar till att främja, skydda och upprätthålla rättsstatsprincipen i hela unionen. Rapportens mål är att **främja** en stark rättsstatskultur**, förhindra** att problem med rättsstatsprincipen uppstår och att effektivt **reagera** på allvarliga och ihållande utmaningar.

2.1 En integrerad rättsstatscykel

I sitt tal om tillståndet i unionen 2025 efterlyste ordförande von der Leyen en **integrerad årscykel för rättsstatsprincipen**, byggd på en gemensam rytm, tydliga milstolpar och bidrag från alla EU-institutioner. Institutionerna har en gemensam skyldighet att bidra till att främja och upprätthålla rättsstatsprincipen inom ramen för sina respektive befogenheter. Som en del av årets rättsstatscykel har kommissionen strävat efter att ytterligare fördjupa samarbetet med Europaparlamentet och medlemsstaterna genom att stärka uppsökande verksamhet och samordning.

Rapporten har utarbetats genom konsekvent och intensivt samarbete med medlemsstaterna och andra intressenter på nationell och EU-nivå[7]. I rapporten uppmuntras till ihållande och riktade insatser för att hantera de utmaningar som identifieras med utgångspunkt i en gemensam uppfattning. Samarbete mellan medlemsstaterna, såväl som med kommissionen, internationella organ och aktörer som Europarådets Venedigkommission främjas, vilket leder till reformer baserade på de lämpligaste lösningarna, samtidigt som hänsyn tas till specifika nationella sammanhang och rättstraditioner.

Kommissionen har ett nära samarbete med medlemsstaterna på både politisk och teknisk nivå, även vad gäller att förbättra uppföljningen av rekommendationerna. Detta ökade samarbete gör det möjligt att stödja genomförandet av reformer, löpande följa framsteg under året och säkerställa att rekommendationerna anpassas till utvecklingen på fältet. På teknisk nivå erbjuder regelbundna möten i **EU:s nätverk av kontaktpunkter för rättsstatsprincipen** ett forum för att utbyta erfarenheter och diskutera frågor av gemensamt intresse som tas upp i rapporterna om rättsstatsprincipen[8]. Synpunkter från medlemsstaternas myndigheter utgör en viktig informationskälla för rapporten.

På politisk nivå har **rättsstatsdialogen** i rådet (allmänna frågor) ytterligare konsoliderats som ett forum för politiska diskussioner om tillämpningen av rättsstatsprincipen medlemsstaterna emellan[9]. Den tillhandahåller en plattform för konstruktiv dialog om bästa praxis och diskussioner om hur man kan åtgärda brister, baserat på rapporten om rättsstatsprincipen. Sedan 2024 deltar ministrar från de utvidgningsländer som omfattas av rapporten om

---

[6] Utöver verktygslådan för rättsstatsprincipen omfattar andra instrument (närmare beskrivna nedan) resultattavlan för rättsskipningen i EU, den europeiska planeringsterminen, EU:s ekonomiska stöd till strukturella reformer av rättsstatsprincipen och civilsamhället, överträdelseförfaranden, mekanismen enligt artikel 7 i EU-fördraget för att hantera allvarliga brott mot rättsstatsprincipen, rådets årliga strukturerade dialoger om rättsstatsprincipen och budgetmässiga garantier inom ramen för den nuvarande fleråriga budgetramen.

[7] Över 600 möten hölls för att utarbeta årets rapport.

[8] Ett ämne för diskussionerna om god praxis var initiativ på nationell nivå för att öka medvetenheten om rättsstatsprincipen och främja rekrytering till rättsväsendet.

[9] Rådet (allmänna frågor) häll en övergripande diskussion om utvecklingen av rättsstatsprincipen i september 2025 samt landsspecifika diskussioner i november 2025 och januari och maj 2026.

rättsstatsprincipen i dessa dialoger tillsammans med medlemsstaternas ministrar[10]. Dessutom fortsatte rådet (rättsliga och inrikes frågor) att diskutera aktuella rättsstatsfrågor under varje ordförandeskap på sex månader[11]. Under det danska ordförandeskapet 2025 anordnade rådet ett informellt möte mellan ministrarna för kultur och medier, vilka utfärdade en deklaration som betonade **vikten av fria, oberoende och varierade medier**[12]. Vid allmänna rådets möte i maj 2026 fick ordförandeskapets slutsatser från 2023 om utvärderingen av den årliga dialogen om rättsstatsprincipen bifall av alla medlemsstater[13].

Europaparlamentet har fortsatt att ge viktiga bidrag till den årliga rättsstatscykeln genom regelbundna diskussioner i plenarsammanträden och utskott, vilket har bidragit till att öka rättsstatsfrågors framträdande på nationell och EU-nivå. Parlamentet tidigarelade 2025 tidpunkten för sitt initiativbetänkande om kommissionens rapport om rättsstatsprincipen i syfte att möjliggöra en mer integrerad cykel. Det är viktigt att synergier mellan kommissionens verktygslåda för rättsstatsprincipen och andra befintliga initiativ främjas för att säkerställa att den årliga rättsstatscykeln blir ännu mer effektiv när det gäller att hjälpa medlemsstaterna att genomföra positiva reformer, och kommissionen kommer att fortsätta att arbeta med parlamentet och rådet för att förbättra och stärka dialogen om cykeln. I det sammanhanget välkomnar kommissionen arbetet i LIBE-utskottets övervakningsgrupp för demokrati, rättsstatsprincipen och grundläggande rättigheter (DRFMG) inom parlamentet. Den utgör ett värdefullt forum för både övergripande och landsspecifika diskussioner som kommissionen kommer att fortsätta att aktivt delta i, bland annat för att stödja utarbetandet av rapporten om rättsstatsprincipen och uppföljningen av rekommendationerna i den.

Diskussioner om rättsstatsprincipen fortsatte även i andra forum. **Europeiska ekonomiska och sociala kommittén** höll sin sjätte årliga konferens om grundläggande rättigheter och rättsstatsprincipen. Kommissionen organiserade flera **nationella dialoger om rättsstatsprincipen**[14] i nära samarbete med Europeiska unionens byrå för grundläggande rättigheter. Dessa dialoger utgör en viktig del av en uppföljningsprocess som sammanför olika nationella intressenter och myndigheter för att involvera dem närmare i uppföljningen av rapporten om rättsstatsprincipen, inbegripet i genomförandet av dess rekommendationer.

Rapporten om rättsstatsprincipen fortsätter att fungera som en katalysator för fördjupat deltagande av **civilsamhället och andra intressenter**. Civilsamhällets organisationer och yrkesgrupper som representerar domare, åklagare, advokater och journalister spelar en viktig roll i att främja och skydda rättsstatsprincipen. Deras sakkunskap och insikter på fältet är avgörande för att säkerställa en heltäckande och evidensbaserad rapport om rättsstatsprincipen.

2.2 Stöd till rättsstatsprincipen genom EU:s budget

Rättsstatsprincipen är central för de europeiska ekonomiernas funktion, särskilt den inre marknaden, som är beroende av effektiva rättssystem, starka ramverk för korruptionsbekämpning och sund lagstiftning. Rättsstatsfrågor får därför en alltmer

---

[10] Ministrar från Albanien, Montenegro, Nordmakedonien och Serbien deltog i en diskussion om situationen för rättsstatsprincipen i sina länder vid rådet (allmänna frågor) den 16 september 2025.

[11] I oktober 2025 och mars 2026 diskuterade justitierådet politiskt deltagande och advokaters oberoende.

[12] Förklaring om kultur och medier som ett nödvändigt skydd för våra europeiska demokratier, 4 november 2025, tillgänglig på: Declaration-on-the-necessity-of-culture-and-media.pdf.

[13] Med Ungerns stöd för ordförandeskapets slutsatser.

[14] I november 2025 organiserades en nationell dialog om rättsstatsprincipen i Tjeckien angående domstolsväsendets effektivitet. I januari 2026 organiserades en nationell dialog om rättsstatsprincipen i Kroatien angående mediefrihet och pluralism. För mer information om dialoger: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/upholding-rule-law/rule-law/annual-rule-law-cycle/national-rule-law-dialogues_sv.

framträdande plats inom den europeiska planeringsterminen och som en del av EU:s stöd för investeringar och nationella reformer.

Faciliteten för återhämtning och resiliens har visat hur EU-budgeten kan vara ett effektivt medel för att främja reformer av rättsstatsprincipen i medlemsstaterna, bland annat genom att stärka rättssystemen, främja digitalisering för ökad effektivitet, förbättra rättsväsendets infrastruktur, stärka institutioner som bekämpar korruption och förbättra lagstiftningens kvalitet. Inte mindre än att 21 av medlemsstaterna inkluderade åtaganden som rör rättsstatsprincipen i sina planer för återhämtning och resiliens[15]. Dessa åtaganden resulterade i cirka 285 mål och delmål, vilket motsvarar 75 reformer och 36 investeringar för att stärka rättsstatsprincipen som gradvis håller på att slutföras[16]. Exempel på detta inkluderar förbättring av rättsväsendets effektivitet genom omstrukturering av domstolar eller förstärkning av kampen mot korruption genom att förstärka institutioner som fokuserar på korruptionsbekämpning. Sammantaget uppgår dessa åtgärder till mer än tre miljarder euro. Vissa planer för återhämtning och resiliens driver även förbättringar av lagstiftningsprocessen, till exempel genom att kräva offentliga samråd och konsekvensbedömningar. I vissa fall har åtaganden i återhämtnings- och resiliensplanerna i fråga om rättsstatsprincipen bedömts som avgörande för att skydda EU:s ekonomiska intressen, och att de uppfylls är därför en förutsättning för att utbetalningar ska kunna godkännas efter en betalningsbegäran[17].

Med utgångspunkt i lärdomarna från finansieringen av rättsstatsreformer inom den nuvarande fleråriga budgetramen och NextGenerationEU stärker kommissionens förslag till den fleråriga budgetramen för 2028–2034 kopplingen mellan rekommendationerna och det ekonomiska stödet i rapporten om rättsstatsprincipen. Kombinationen av starka rättsstatsgarantier och stöd för investeringar och reformer kommer att skydda EU:s budget och säkerställa att den effektivt bidrar till att stärka rättsstatsprincipen i EU.

Enligt kommissionens förslag till nästa fleråriga budgetram kommer de nationella och regionala partnerskapsplanerna (NRP-planerna) tillhandahålla en enda sammanhängande ram för EU-medel som används av medlemsstater och regioner. En allmän målsättning för denna ram är att upprätthålla unionens värden i enlighet med artikel 2 i EU-fördraget, inklusive rättsstatsprincipen. Kommissionen har föreslagit att de nationella och regionala partnerskapsplanerna ska inriktas på de utmaningar som identifierats i EU:s politiska referensram, däribland i rapporten om rättsstatsprincipen, samt den europeiska planeringsterminen och landsspecifika rekommendationerna i den. Medlemsstaterna förväntas därför i sina planer inkludera investeringar och reformer som skyddar och stärker rättsstatsprincipen, med ledning av rapporten och dess resultatinriktade rekommendationer, vilka täcker områden som stärkande av rättssystem, ramverk för korruptionsbekämpning,

[15] Följande 21 medlemsstater har åtagit sig att genomföra reformer och investeringar relaterade till rättsstatsprincipen: Belgien, Bulgarien, Tjeckien, Grekland, Spanien, Kroatien, Italien, Cypern, Lettland, Litauen, Luxemburg, Ungern, Malta, Nederländerna, Österrike, Polen, Portugal, Rumänien, Slovenien, Slovakien och Finland.

[16] Enligt förordningen om faciliteten för återhämtning och resiliens måste reformer och investeringar vara genomförda senast den 31 augusti 2026 och alla betalningar måste vara verkställda senast den 31 december 2026. Kommissionen utvärderar efterlevnaden av de överenskomna milstolparna utifrån de bevis som medlemsstaterna lämnat in till stöd för sina betalningsansökningar. I enlighet med tillämpliga finansieringsavtal och låneavtal har medlemsstaterna fram till den 30 september 2026 på sig att lämna in sina återstående betalningsansökningar, varefter kommissionen avser att lämna sin preliminära bedömning av uppfyllandet av målen och delmålen senast den 20 november 2026.

[17] Utöver de kraftfulla garantier som skyddar EU:s ekonomiska intressen från risker relaterade till brott mot rättsstatsprincipen – särskilt Europaparlamentets och rådets förordning (2020/2092) av den 16 december 2020 om en generell villkorlighetsordning för skydd av unionsbudgeten som kommer att fortsätta att gälla efter utgången av den nuvarande långtidsbudgeten för EU. Se även avsnitt 2.4.

mediepluralism och effektiva kontroller och motvikter. Sådana reformer kan även bidra till bättre förvaltning genom att öka effektiviteten i den offentliga förvaltningen, inklusive domstolsväsendet, samt stärka den institutionella kapaciteten hos offentliga myndigheter och intressenter i medlemsstater, regioner och lokalsamhällen. Fokuset på den inre marknaden i rapporten om rättsstatsprincipen kommer i kombination med den europeiska planeringsterminen[18] också att hjälpa medlemsstaterna att identifiera rättsstatsreformer som ska främjas i de NRP-planer som är ekonomiskt relevanta, inklusive de som fortfarande väntar på genomförande under nuvarande planer för återhämtning och resiliens. När NRP-planerna har lämnats in kommer kommissionen och medlemsstaterna att diskutera dem, med mål och delmål för de överenskomna reformerna. I syfte att bistå medlemsstaterna med att identifiera och prioritera investeringar och reformer inom rättsstatsprincipen som kan främjas genom planerna har kommissionen **i denna utgåva av rapporten om rättsstatsprincipen för 2026 ytterligare konsoliderat sina rekommendationer, vilket gör dem mer riktade och driftsmässiga**. Rekommendationerna är avsedda att identifiera de viktigaste frågorna och utmaningarna som behöver åtgärdas, samtidigt som medlemsstaterna erbjuds flexibilitet i hur de ska uppnå dessa resultat med hänsyn till deras nationella rättsliga och institutionella ramar.

Den föreslagna förordningen införlivar också starka garantier för efterlevnaden av **rättsstatsprincipen och EU:s stadga om de grundläggande rättigheterna** i genomförandet av NRP-planerna, vilket kräver att medlemsstaterna respekterar dessa grundläggande principer under hela den fleråriga budgetramen. Efterlevnad av övergripande villkor om rättsstatsprincipen och grundläggande rättigheter kommer att vara en förutsättning för att få stöd enligt NRP-planerna. När som helst under genomförandet av planerna och efter diskussion med de berörda medlemsstaterna kommer det att finnas möjlighet att blockera betalningar till en medlemsstat för specifika åtgärder som berörs om dessa övergripande villkor inte (längre) är uppfyllda[19]. Information från rapporten om rättsstatsprincipen kommer att användas som en av källorna för att bistå kommissionens bedömning av respekten för de övergripande villkoren, vilket återspeglar rättsstatsrapportens etablerade roll som ett verktyg för att identifiera utmaningar i fråga om rättsstatsprincipen och reformprioriteringar genom en evidensbaserad process som bygger på dialog med medlemsstaterna. Det kommer dock inte att finnas någon **automatisk koppling** mellan rekommendationerna i rapporten om rättsstatsprincipen och godkännandet av de nationella och regionala partnerskapsplanerna och inte med mellan bedömningen av efterlevnaden av dessa övergripande villkor, eftersom det i det sistnämnda fallet också krävs att man fastställer bristernas (potentiella) inverkan på genomförandet av budgeten.

EU har andra **finansieringskällor** för att stärka rättsväsendets, mediernas och civilsamhällets kapacitet att upprätthålla rättsstatsprincipen. Dessa inbegriper under den nuvarande fleråriga budgetramen program som programmet för medborgare, jämlikhet, rättigheter och värden, programmet rättsliga frågor 2021–2027, Europeiska socialfonden Plus och Kreativa Europa. Inom nästa fleråriga budgetram kommer detta stöd att förstärkas, bland annat med tanke på det oumbärliga arbete som civilsamhällets organisationer utför genom att övervaka efterlevnaden av rättsstatsprincipen, avslöja korruption och förespråka reformer. Budgeten för det nya programmet för rättsliga frågor skulle enligt kommissionens förslag komma att mer än tredubblas, med en starkare inriktning på digitaliseringen av rättssystemen. Dessutom skulle

[18] Frågor som tas upp i relevanta landspecifika rekommendationer för den europeiska terminen inkluderar förbättrad rättslig effektivitet och åtgärder mot korruption. Se meddelandet om den europeiska planeringsterminens vårpaket 2026, COM(2026) 200 final.

[19] Kommissionen har föreslagit att medlemsstaterna, när villkoren inte är uppfyllda, ändå behöver fortsätta utbetalningarna till de slutliga stödmottagarna och att belopp som förlorats på grund av olösta överträdelser kan omfördelas till andra unionsinstrument eller unionsprogram med direkt eller indirekt förvaltning.

det nya AgoraEU-programmet, med en föreslagen budget på cirka 8,6 miljarder euro, komma att samla stöd för kultur, medier, rättigheter och värderingar inom ett enda ramverk för att stärka demokratiskt deltagande, samhällelig motståndskraft, mediefrihet, grundläggande rättigheter, jämlikhet och rättsstatsprincipen i hela EU.

2.3 Främjande och skyddande av rättsstatsprincipen genom EU:s politik och lagstiftning

Rapporten om rättsstatsprincipen har varit en drivkraft bakom utvecklingen av ny EU-politik och rättsliga instrument inom en mängd olika områden som omfattar rättvisa, mediepluralism och korruptionsbekämpning.

Stödja medlemsstaterna i genomförandet av nya regler om mediefrihet

Sedan den 8 augusti 2025 är de allra flesta bestämmelserna i den europeiska mediefrihetsförordningen (Emfa) tillämpliga. Emfa omfattar särskilda bestämmelser om transparent och rättvis tilldelning av statlig reklam, öppenhet vad gäller mediers ägande, den oberoende funktionen hos public service-medierna och deras tillgång till ekonomiska resurser för att uppfylla rollen som offentlig tjänst. Den inför även åtgärder för att skydda journalistiska källor och konfidentiell information. Det senaste året har Europeiska kommissionen och medlemsstaternas myndigheter varit intensivt engagerade i att säkerställa överensstämmelse mellan nationell lagstiftning och praxis på dessa viktiga områden, vilka också är centrala för mediepelaren i rapporten om rättsstatsprincipen. Kommissionen inledde de första åtgärderna för att verkställa Emfa i december 2025[20]. Eftersom Emfa nu är nästan fullt ut tillämplig[21], kommer uppföljning av de frågor som i sin helhet omfattas av Emfa enligt rekommendationerna från 2025 att säkerställas som en del av kommissionens stöd till medlemsstaterna i tillämpningen av Emfa och verkställandet av denna lagstiftning. Rapporten om rättsstatsprincipen kommer dock att fortsätta att följa betydande utveckling inom dessa områden och rapportera om dess verkan.

Skydda journalister i EU

För att skydda journalister, människorättsaktivister och andra aktörer som deltar i den offentliga debatten från rättsliga kränkningar som syftar till att tysta deras deltagande i frågor av allmänt intresse har kommissionen fortsatt att arbeta med medlemsstaterna för att stödja deras införlivande och genomförande av det nya direktivet mot munkavleprocesser. Direktivet fastställer minimikrav på processuella garantier mot otillbörliga stämningar riktade mot journalister, människorättsaktivister och andra i gränsöverskridande civilrättsliga förfaranden[22]. Även om direktivet kräver att medlemsstaterna infört garantier mot munkavleprocesser i gränsöverskridande ärenden har flera medlemsstater utvidgat dessa garantier även till inhemska ärenden, vilket bidrar till att förbättra rättssäkerheten och stärker skyddet för måltavlor för munkavleprocesser i stort, i linje med kommissionens rekommendationer[23]. I enlighet med denna rekommendation har flera medlemsstater också avkriminaliserat förtal, ett viktigt steg mot att begränsa användningen av förtalslagar i förfaranden som kan ha en hämmande effekt på den offentliga debatten och deltagandet. I maj 2026 höll kommissionen ett evenemang på hög nivå för att inviga den förnyade expertgruppen mot munkavleprocesser och inleda översynen av rekommendationen mot munkavleprocesser.

---

[20] Kommissionen inledde ett överträdelseförfarande mot Ungern genom att anta en formell underrättelse. Den har också inlett uppföljning med flera medlemsstater genom administrativa dialoger eller EU-pilotdialoger.

[21] Artikel 20 i Emfa börjar tillämpas från och med den 8 maj 2027.

[22] I detta skede har flera medlemsstater meddelat kommissionen om fullständigt införlivande, fastän flera andra befinner sig i ett långt framskridet skede av lagstiftningsprocessen.

[23] Som ett komplement till direktivet uppmuntrar rekommendationen mot munkavleprocesser från 2022 medlemsstaterna att utveckla ett bredare ramverk av garantier som även omfattar inhemska fall och alla rättsområden samt utbildning, informationskampanjer, stöd till offer och datainsamling.

Som också framhållits i tidigare rapporter har många medlemsstater redan vidtagit konkreta åtgärder för att ta itu med munkavlefrågor, bland annat genom specialiserad utbildning, initiativ till informationsverksamhet och stödmekanismer för utvalda journalister och människorättsaktivister. Som även åtagits i det europeiska demokratiförsvaret kommer kommissionen fortsätta att främja en starkare gynnsam miljö samt säkerhet för journalister och för kvalitetsnyhetsrapportering, bland annat genom att uppdatera sin rekommendation om journalisters säkerhet.

Ett strategiskt ramverk för att bistå och stärka civilsamhället

Kommissionen har även antagit en första EU-strategi för civilsamhället som erkänner civilsamhällets viktiga roll i att upprätthålla EU:s värderingar, inbegripet rättsstatsprincipen, och fastställer en ram för åtgärder för ett öppet, säkert och möjliggörande samhällsutrymme. Strategin anger konkreta åtaganden för tre ömsesidigt förstärkande mål: stärka civilsamhällets deltagande, skydda och bistå civilsamhället samt säkerställa tillräcklig, hållbar och transparent finansiering. I strategin föreslås åtgärder på EU-nivå och nationell nivå i nära samarbete med partners, civilsamhällets organisationer samt medlemsstaterna.

Nya regler för att stärka kampen mot korruption

Ikraftträdandet av direktivet om korruptionsbekämpning den 31 maj 2026 var en viktig milstolpe för att skydda våra demokratier, ekonomier och institutioner från korruptionens skadliga effekter. De nya reglerna skapar ett modernt och harmoniserat ramverk för att förebygga, upptäcka och beivra korruption i EU. Kommissionen kommer att hjälpa medlemsstaterna hålla tidsfristen för införlivande av de relevanta bestämmelserna senast den 1 juni 2028[24]. Kommissionen kommer dessutom att anta en **EU-strategi mot korruption** i år, som syftar till att effektivisera och bättre samordna korruptionsbekämpning i EU. EU:s nätverk mot korruption fortsätter att tillhandahålla ett forum för samarbete och utbyte av bästa praxis för att främja EU-omfattande insatser i syfte att befordra integritet och bekämpa korruption[25].

Digitalisering för mer effektiva, motståndskraftiga och säkra rättssystem

Strategin för Digital rättvisa@2030 och strategin för europeisk rättslig utbildning 2025–2030 som antogs i november 2025 syftar till att påskynda digitaliseringen av nationella rättssystem för att göra EU:s rättssystem mer effektiva, motståndskraftiga och säkra. Specifika åtgärder omfattar att förbättra fullständig digital tillgång till rättspraxis, förbättra videokonferenser och uppnå helt digitala gränsöverskridande rättsliga förfaranden. Detta bör hjälpa domstolarna att erbjuda snabbare och mer effektivt rättsskydd, vilket ökar tillväxt och konkurrenskraft och lättar bördan för de nationella rättssystemens budgetar. För att utnyttja digitaliseringens potential krävs det att rättstillämparna skaffar sig relevant kompetens, kunskap och medvetenhet.

Stärkande av demokrati, grundläggande rättigheter och finansiell integritet i EU

Rättsstatsprincipen och demokrati utgör ömsesidigt förstärkande värden. Att det europeiska demokratiförsvaret antogs i november 2025 belyser vikten för sunda demokratier av betrodda institutioner, fria och rättvisa val, fria och oberoende medier som bidrar till informationsutrymmets integritet och en gynnsam miljö för civilsamhället. I detta betonas att kommissionens starka engagemang för att stärka den demokratiska motståndskraften i hela

[24] Europaparlamentets och rådets direktiv 2026/1021 om bekämpning av korruption.

[25] Två möten ägde rum under rapporteringsperioden, i oktober 2025 och juni 2026. Dessa diskussioner tillhandahöll underlag för utarbetandet av den kommande strategin mot korruption. Nätverket sammanför företrädare för EU:s medlemsstater, yrkesverksamma, det civila samhället, internationella organisationer och EU:s institutioner och byråer.

unionen utgör en oumbärlig del av dess arbete tillsammans med andra EU-institutioner och organ, EU:s medlemsstater, kandidatländer och potentiella kandidatländer samt partners och medborgare för att försvara och upprätthålla EU:s värderingar. De åtgärder som anges där genomförs successivt fram till 2027.

Årsrapporten om tillämpningen av EU:s stadga om de grundläggande rättigheterna från år 2026 kommer att fokusera på den roll som oberoende organ för grundläggande rättigheter spelar, nämligen nationella människorättsinstitutioner, jämställdhetsorgan och ombudsmän. Dessa statliga aktörer främjar, skyddar och övervakar grundläggande rättigheter på nationell nivå, ger stöd till offer och bistår internationell rapportering om mänskliga rättigheter. Med utgångspunkt i stadgans strategi och dess halvtidsöversyn 2025 kommer rapporten att belysa deras roll i nationella system för grundläggande rättigheter och EU:s beslutsfattande, inbegripet skyddet av rättsstatsprincipen.

Att skydda unionens ekonomiska intressen är också avgörande för att säkerställa förtroendet för EU-institutionerna och den bredare ramen för rättsstaten. I samband med detta utförs en översyn av **EU:s arkitektur för bedrägeribekämpning**, där alla relevanta aktörer aktivt engagerar sig i att hitta lösningar för att stärka skyddet av unionens ekonomiska intressen. Översynen fokuserar på att förbättra avskräckning, öka synergier och effektivitet samt undvika dubbelarbete över hela bedrägeribekämpningscykeln, från förebyggande och upptäckt till utredning, korrigering, sanktioner och återkrav.

Främja en rättsstatskultur

Att öka medvetenheten hos europeiska medborgare, nationella myndigheter och relevanta intressenter om rättsstatsprincipen som en grundpelare för framgångsrika demokratiska samhällen är ett centralt mål för kommissionen. I maj 2026 lanserade kommissionen kampanjen Skydda det som är viktigt, som fokuserar på demokratiska principer och syftar till att öka medvetenheten om de grundläggande värden som är viktiga för rättsstatsprincipen, inklusive mediefrihet. Flera medlemsstater genomförde initiativ för att öka medvetenheten om rättsstatsprincipen, bland annat en ”rättsstatsvecka” som hölls i Nederländerna och Belgien för att uppmuntra offentlig debatt[26].

Rättsstatsprincipen utgör grunden för utvidgningsprocessen och yttre åtgärder

EU står orubbligt fast vid sitt engagemang för försvaret av demokratiska principer och rättsstatsprincipen, särskilt inför Rysslands pågående anfallskrig mot Ukraina som utgör ett uppenbart brott mot internationell rätt. Rättsstatsprincipen är avgörande för demokratisk motståndskraft och för att motverka externa hot såsom utländsk informationsmanipulation och inblandning. I sina yttre åtgärder strävar EU efter att främja rättsstatsprincipen genom dialog och samarbete med partnerländer, särskilt i sina grannregioner.

De så kallade grundprinciperna – konsolideringen av demokratiska strukturer, upprätthållandet av rättsstatsprincipen och skyddet av grundläggande rättigheter är centrala för **EU:s utvidgningspolitik**[27]. Framstegen på dessa områden bedöms noggrant i kommissionens årliga utvidgningspaket, där konkreta och hållbara reformer fungerar som riktmärke för förhandlingarnas framsteg. EU fortsätter sitt nära samarbeta med Europarådet (inklusive Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna, Venedigkommissionen, Cepej[28] och

[26] Denna goda praxis delades vid mötet för de nationella kontaktpunkterna för rättsstatsprincipen den 23 oktober 2025.

[27] Dessa förblir hörnstenen i anslutningsförhandlingarna, vilket betonas av den reviderade utvidgningsmetoden som anges i COM(2020) 57 final.

[28] Europarådets kommission för effektivisering av rättsväsendet.

Greco[29]) och OECD:s nätverk mot korruption för att stödja utvidgningspartner i deras anpassning till europeiska normer och säkerställa att reformerna är både trovärdiga och varaktiga.

EU kommer gradvis att integrera ytterligare utvidgningspartners i rapporten om rättsstatsprincipen utöver de fyra som redan omfattas allteftersom de går vidare i den formella anslutningsprocessen. Detta tillvägagångssätt förstärker förväntningen att hög rättsstatsstandard inte bara är en förutsättning för anslutning utan också en integrerad del av EU-medlemskapet.

Rättsstatsprincipen är också avgörande för **EU:s centrala stödmekanismer**, inbegripet för faciliteten för reformer och tillväxt för västra Balkan, faciliteten för reformer och tillväxt för Moldavien och Ukrainafaciliteten. Allmän tillgång till dessa enastående finansieringsinstrument villkoras av att rättsstatsprincipen följs och utbetalningarna är avhängiga genomförandet av en reformagenda som uppfyller de grundläggande principerna. Vad gäller nästa fleråriga budgetram är ett av huvudmålen för det nya instrumentet Europa i världen att upprätthålla och främja unionens värderingar och intressen världen över. Instrumentet kommer att fortsätta stödja civilsamhällets organisationer, mänskliga rättigheter och demokrati utomlands med finansiering inom både dess geografiska och globala pelare och med en tydlig betoning på god samhällsstyrning och rättsstatsprincipen. Det kommer fortfarande vara möjligt att avbryta finansieringen av Europa i världen i händelse av försämringar av demokrati, mänskliga rättigheter eller rättsstatsprincipen.

När det gäller utvidgningspartnerna kommer externt stöd fortsättningsvis främja rättsstatsprincipen, grundläggande rättigheter och demokrati som en del av de grundläggande kraven i anslutningsprocessen genom prestationsbaserade tillväxtplaner som belönar framsteg inom viktiga reformer, i syfte att säkerställa att utvidgningspartnerna stabilt följer vägen mot europeisk integration.

EU fortsätter att öka sitt engagemang för **internationell rättslig standard** genom sin pågående översyn enligt FN:s konvention mot korruption och sin anslutningsprocess till Europeiska konventionen om mänskliga rättigheter. Detta bredare engagemang för en regelbaserad internationell ordning återspeglas också i det fortsatta stödet för Internationella brottmålsdomstolen för att säkerställa ansvarsskyldighet för de allvarligaste internationella brotten.

2.4 EU:s åtgärder mot överträdelser av rättsstatsprincipen

Vid sidan av sin förebyggande och dialogbaserade strategi innehåller EU:s verktygslåda för rättsstatsprincipen också flera instrument för att hantera brott mot rättsstatsprincipen, inklusive överträdelseförfaranden, förfarandet enligt artikel 7 i EU-fördraget och verktyg för att skydda EU:s budget.

Hantera utmaningar i fråga om rättsstatsprincipen

Kommissionen har fortsatt att fylla sin roll som fördragens väktare genom att inleda överträdelseförfaranden för att om nödvändigt hantera överträdelser av rättsstatsprincipen. Samtidigt har **Europeiska unionens domstol (EU-domstolen)** vidareutvecklat sin rättspraxis om rättsstatsprincipen. Detta omfattar domar om principen om effektivt rättsligt skydd och EU-

[29] Gruppen av stater mot korruption.

rättens företräde[30], tillsättningsförfaranden för domare[31] och domar från nationella domstolar som inte anses vara oberoende[32]. I en vägledande dom fastslog EU-domstolen att Ungerns anti-HBTQ+-lag bröt mot den inre marknadens lagstiftning, flera grundläggande rättigheter som anges i stadgan samt artikel 2 i EU-fördraget[33]. Detta är första gången som domstolen konstaterat en överträdelse av artikel 2, vilken befäster de värden som Europeiska unionen bygger på, inklusive rättsstatsprincipen.

Tillämpningen av mekanismen enligt **artikel 7 i EU-fördraget** bör fortsätta även i en framtida utvidgad union[34]. Slutligen fortsätter förfarandet i fråga om Ungern enligt artikel 7.1 i EU-fördraget, som möjliggör för rådet att fastställa att det föreligger en tydlig risk för en allvarlig överträdelse av EU:s värden och att följa upp sådana risker. Rådet höll en diskussion om läget i juni 2026, då Ungern redogjorde läget för sina planer och konkreta åtgärder för hantering av de farhågor som framförts i Europaparlamentets motiverade förslag och av medlemsstaterna vid tidigare rådsmöten.

Skydda unionens budget från överträdelser av rättsstatsprincipen

Effektiv ekonomisk förvaltning kan endast garanteras när myndigheter agerar i enlighet med lagen, när överträdelser utreds och åtalas ordentligt och när godtyckliga eller olagliga handlingar från myndigheternas sida är föremål för rättslig tillsyn.

Villkorlighetsförordningen är ett viktigt verktyg för att skydda EU:s budget mot brott mot rättsstatsprincipen. De garantier som rådet antog i december 2022 efter det förfarande som kommissionen inledde avseende Ungern enligt villkorlighetsförordningen är fortfarande i kraft. Kommissionen förhandlar med de ungerska myndigheterna om de åtgärder som behöver vidtas för att ta itu med problemen i fråga. Den nya ungerska planen för återhämtning och resiliens, som godkändes av rådet den [12 juli 2026], innehåller delmål för revision och kontroll avseende rättsstatsprincipen för att effektivt skydda EU:s ekonomiska intressen. Det **övergripande nödvändiga villkoret** enligt förordningen om gemensamma bestämmelser är ett annat viktigt verktyg för att säkerställa att stadgan om de grundläggande rättigheterna respekteras när medlemsstaterna använder EU-medel.

Genom arbetet för att skydda unionens ekonomiska intressen bidrar **Europeiska åklagarmyndigheten (Eppo)** och **Europeiska byrån för bedrägeribekämpning (OLAF)** på ett avgörande sätt till att skydda EU:s budget, upprätthålla rättsstatsprincipen och bekämpa korruption. Eppo inrättades som en mekanism för fördjupat samarbete i oktober 2017 och ytterligare medlemsstater har gradvis anslutit sig till den[35]. Den 29 maj 2026 anmälde Ungern sin avsikt att delta i Eppo och den 10 juli antog kommissionen ett beslut som bekräftade Ungerns deltagande. Detta har också vidare konsekvenser för Eppo, eftersom Eppo-

[30] I domen av den 18 december 2025, mål C-448/23, fastslog att den polska författningsdomstolen hade åsidosatt principen om effektivt domstolsskydd och åsidosatt EU-rättens företräde, autonomi, effektivitet och enhetliga tillämpning. EU-domstolen fastslog också att den polska författningsdomstolen inte utgör en oberoende och opartisk domstol, på grund av allvarliga oriktigheter i tillsättningen av tre av dess domare i december 2015 och dess ordförande i december 2016.

[31] I domen av den 24 mars 2026, mål C-521/21, fastslogs att en oegentlighet som begåtts vid tillsättningen av en domare inte i sig är tillräckligt för att fastställa att domaren inte är oberoende.

[32] I domen av den 4 september, mål C-225/22, fastslogs att en nationell domstol ska anse som ogiltigt ett beslut av en högre domstol i sista instans som inte uppfyller de villkor för oberoende och opartiskhet som fastställts i EU-rätten, när beslutet återförvisar ett mål till den lägre domstolen för omprövning och en sådan konsekvens är avgörande med tanke på den aktuella processuella situationen för att säkerställa EU-rättens företräde.

[33] Domstolens dom av den 21 april 2026, mål C-769/22.

[34] Politiska riktlinjer för nästa Europeiska kommission, 2024–2029.

[35] Förordning (EU) 2017/1939 (*Eppo-förordningen*) antogs i oktober 2017 av 20 medlemsstater inom ramen för ett fördjupat samarbete. Malta och Nederländerna anslöt sig 2018 och Polen och Sverige 2024.

förordningen kommer att upphöra att vara en rättsakt inom ramen för ett fördjupat samarbete[36] och i stället bli en del av *EU:s regelverk*. Detta kommer också att innebära att alla relevanta genomförandeakter måste godtas av kandidatländerna för att anslutas till unionen.

3. CENTRALA ASPEKTER AV SITUATIONEN I FRÅGA OM RÄTTSSTATSOMRÅDET PÅ NATIONELL NIVÅ

Metod för rapporten om rättsstatsprincipen och tillhörande rekommendationer

Bedömningen i landskapitlen för varje medlemsstat och kandidatland som omfattas har utarbetats i enlighet med en fastställd metod som använts för tidigare utgåvor av rapporten. För utvidgningspartnerna omfattar kommissionens årliga utvidgningspaket beredskapen och framstegen när det gäller att anpassa sig till EU:s *regelverk* och europeiska normer, inbegripet alla aspekter av rättsstatsprincipen. Kapitlen i rapporten om rättsstatsprincipen för de utvalda utvidgningspartnerna kan hänvisa till den vägledning som de fått under utvidgningsprocessen och understryka komplementariteten mellan denna process och rapporten om rättsstatsprincipen.

Landskapitlen är baserade på kommissionens egen kvalitativa bedömning och ger en sammanfattning av de väsentligaste inslagen i utvecklingen sedan juli 2025. I varje landskapitel fokuserar analysen på områden där det skett en väsentlig utveckling, både positiv och negativ, eller där de stora utmaningar som identifierades i den förra rapporten fortfarande består. Vad gäller ämnen som omfattas av rekommendationer innehåller analysen en kvalitativ bedömning av medlemsstaternas framsteg i genomförandet av rekommendationerna från 2025[37]. Rekommendationerna i denna årsrapport för 2026 baseras på en grundlig bedömning av situationen i samband med viktiga utmaningar. Deras syfte är att bistå medlemsstaterna i deras ansatser att driva fram reformer inom de fyra områdena i rapporten[38]. Det finns inga rekommendationer för utvidgningsländerna i denna rapport, eftersom sådana rekommendationer utfärdas inom ramen för det årliga utvidgningspaketet.

Rapporten är resultatet av nära samarbete och dialog med nationella myndigheter. Rapporten bygger på synpunkter från nationella myndigheter, internationella organisationer och relevanta intressenter samt kommissionens egen datainsamling[39]. Alla källor som använts som underlag för bedömningen är väl dokumenterade i varje landskapitel[40]. Myndigheterna i medlemsstaterna och kandidatländerna uppmanades att lämna skriftliga synpunkter och

[36] Enligt protokoll nr 21 och nr 22 till fördragen deltar Irland och Danmark i princip inte i åtgärder som antagits avseende området med frihet, säkerhet och rättvisa. Detta påverkar inte Irlands möjlighet att meddela en avsikt att göra motsatsen enligt artikel 4 i protokoll nr 21.

[37] Beroende på de framsteg som gjorts vad gäller de olika delarna i varje rekommendation, och om rekommendationerna följde med från 2025 års rapport, kom kommissionen i varje enskilt fall till sin slutsats med hjälp av följande kategorier: inga (ytterligare) framsteg, begränsade (ytterligare) framsteg, vissa (ytterligare) framsteg, betydande framsteg och fullständigt genomförande.

[38] De principer som låg till grund för rekommendationerna är desamma som föregående år (se COM(2022) 500, s. 3–4). Rekommendationerna påverkar inte eventuella åtgärder som kommissionen kan inleda enligt andra rättsliga instrument.

[39] Exempelvis tillhandahåller resultattavlan för rättskipningen i EU jämförande och tillförlitliga uppgifter om rättsväsendenas effektivitet, kvalitet och oberoende i EU:s medlemsstater. Syftet med den är att hjälpa EU och medlemsstaterna att förbättra effektiviteten i de nationella rättsväsendena.

[40] Källorna omfattar skriftliga synpunkter från medlemsstaterna, bidrag som mottagits under det riktade samrådet med berörda parter, information som tagits fram av internationella organisationer såsom Europarådet, OECD och FN samt de synpunkter som lämnats under landsbesöken. Vederbörlig hänsyn tas till information från de källor som använts, med beaktande av deras tillförlitlighet och relevans. Dessa källor ligger till grund för kommissionens bedömning, men kommissionens slutsatser förblir kommissionens eget ansvar.

delta i särskilda landsbesök[41]. Ett samråd som riktade sig till berörda parter gav också värdefulla bidrag, både övergripande och landsspecifika[42]. Europarådet bidrog med en översikt över sina senaste yttranden och rapporter[43]. Innan denna rapport antogs hade de nationella myndigheterna fått möjlighet att lämna uppdaterade faktauppgifter till sitt landskapitel. Den antagna rapporten ligger till grund för kommissionens efterföljande diskussioner med nationella regeringar och parlament.

3.1 Domstolsväsende

Effektiva, välfungerande och oberoende domstolsväsenden är oumbärliga för tillämpningen och verkställandet av EU-lagstiftning och nationell lagstiftning. Rättsväsendets oberoende är avgörande för att garantera rättvisa förfaranden och ett effektivt rättsligt skydd av individuella rättigheter[44], medan tillgång till oberoende domstolar och rättslig prövning utgör en central del av rättsstatsprincipen.

När medlemsstaterna strukturerar och reformerar sina domstolsväsenden måste de till fullo efterleva de krav som fastställs i EU-lagstiftningen och i EU-domstolens rättspraxis. De bör också ta de europeiska normer som utarbetats av Europarådet och Venedigkommissionen i beaktande, inklusive den senares uppdaterade checklista för rättsstatsprincipen som antogs i december 2025. Europeiska rättsliga nätverk och sammanslutningar spelar en viktig roll vad gäller att främja och skydda rättsstatsprincipen och bidra till utvecklingen av europeiska normer[45]. Även advokater och advokatsamfund bidrar avsevärt till rättsstatsprincipen, likaså notarier.

Uppfattningar om domstolsväsendets oberoende i EU

Så som anges i EU:s resultattavla för rättskipningen 2026 visar Eurobarometerundersökningar som genomfördes 2026 att allmänhetens uppfattning om rättsväsendets oberoende ökade eller förblev stabil i 17 medlemsstater jämfört med 2025, medan den minskade i tio medlemsstater[46]. Bland företag har uppfattningen om oberoende ökat eller förblivit stabil i 18 medlemsstater jämfört med 2025, och den minskade i nio medlemsstater[47]. I Danmark, Finland, Österrike, Sverige, Nederländerna, Tyskland, Luxemburg och Irland ligger nivån av upplevt oberoende fortsättningsvis påtagligt högt bland allmänheten eller företag (över 75 %), medan den fortfarande är mycket låg i Kroatien och Bulgarien (under 30 %). När det gäller kandidatländerna visar Eurobarometerresultaten på väldigt låga till måttliga nivåer av upplevt oberoende.

---

41 Medlemsstaternas bidrag finns på https://commission.europa.eu/publications/2026-rule-law-report-input-member-states-and-enlargement-countries_sv. Information om landsbesöken finns i varje landskapitel. Under dessa landsbesök, som hölls online och personligen, talade kommissionen med medlemsstaternas nationella myndigheter, däribland rättsliga och oberoende myndigheter, polisen och berörda parter, som journalistförbund och civilsamhället.

42 De berörda parternas bidrag finns på https://commission.europa.eu/publications/2026-rule-law-report-targeted-stakeholder-consultation_sv.

43 Europarådets bidrag till rapporten om rättsstatsprincipen kan tillgås här: https://commission.europa.eu/document/b2e4463e-772f-46d3-af7a-92658e1fe48e_en.

44 Artikel 19 i fördraget om Europeiska unionen och artikel 47 i stadgan om de grundläggande rättigheterna.

45 Till exempel det europeiska nätverket för domstolsadministrationer, nätverket för ordförande vid högsta domstolarna i Europeiska unionen, sammanslutningen av de högsta förvaltningsdomstolarna i Europeiska unionen, Rådet för advokatsamfunden i Europeiska unionen och Europarådets kommission för effektivisering av rättsväsendet (Cepej), nätverket för allmänna åklagare eller motsvarande institutioner vid EU:s högsta domstolar – nätverket NADAL och rådet för notarier i Europeiska unionen (CNUE).

46 Resultattavla för rättskipningen i EU 2026, diagram 48.

47 Resultattavla för rättskipningen i EU 2026, diagram 50.

Domstolsråd och förfaranden för att utse och avsätta domare som centrala garanter för domstolsväsendets oberoende

Förfarandena för att tillsätta och avsätta domare samt domstolsrådens befogenheter och struktur är avgörande för att upprätthålla domstolsväsendets oberoende. Om det finns domstolsråd fungerar de som en buffert mellan domstolsväsendet och övriga maktgrenar i frågor som rör tillsättning, karriärutveckling och förvaltning av domstolsväsendet[48]. Europarådet har utarbetat europeiska normer för hur dessa råd ska utformas för att effektivt skydda deras oberoende, bland annat vad gäller sammansättningen[49]. För att domstolsråden ska kunna fungera effektivt krävs det tillräckliga resurser och administrativt oberoende.

Flera medlemsstater har vidtagit åtgärder för att stärka domstolsrådens oberoende och effektivitet. I Nederländerna lade regeringen fram förslaget att ge rättsväsendet en egen budget och att ta bort justitie- och säkerhetsministerns roll vid tillsättningen av ledamöter i rättsväsendets råd. I Spanien vidtogs åtgärder för att påskynda processen med att anpassa tillsättningsförfarandet för domarna i Domstolsrådet genom att ett yttrande från Venedigkommissionen om två alternativa modeller antogs. I Portugal antog domstolsrådet mot bakgrund av pågående diskussioner om att stärka det rättsliga ramverket en uppförandekod för sina medlemmar som syftar till att skydda dess oberoende och trovärdighet. I Finland förbereds konstitutionella ändringar för att ytterligare skydda rättsväsendets oberoende.

När det gäller utvidgningsländerna antog Nordmakedoniens parlament en ny lag om domstolsrådet i syfte att anpassa sig till europeiska normer. I Serbien har lagändringar avlägsnat några av de befintliga garantierna för att skydda åklagarmyndighetens autonomi och rättsväsendets oberoende, vilket hindrade genomförandet av grundlagsreformen från 2023. Sedermera bekräftade Venedigkommissionen att Serbien hade åtgärdat en betydande del av dess rekommendationer om dessa ändringar.

Samtidigt kvarstår oron gällande rättsväsendet i Bulgarien, eftersom inga åtgärder har vidtagits för att ta itu med de långvariga problemen med rådets sammansättning och funktion. I Estland antog parlamentet en reform av rådet, som inte tar europeiska normer i beaktande. I Slovakien befinner sig ett utkast till ändring av grundlagen och lagen om domstolsrådet som begränsar skälen för att avskeda ledamöter i domstolsrådet i lagstiftningsprocessen.

Förfaranden för att tillsätta och avskeda domare är avgörande för domstolsväsendets oberoende och för allmänhetens uppfattning. EU-domstolen har fastställt att domstolsväsendets oberoende kräver att villkoren och reglerna för tillsättningar av domare måste vara tillräckliga för att undvika rimliga tvivel om huruvida domare är pålitliga i förhållande till yttre omständigheter[50]. I flera medlemsstater pågår insatser för att förbättra förfarandena för att tillsätta domare, bland annat som en uppföljning till 2025 års rekommendationer. I Grekland genomfördes tillsättningar till de högsta positionerna inom domstolsväsendet med rättsväsendets medverkan. I Slovenien överfördes genom den nya domarlagen befogenheten att utse domare i Högsta domstolen från parlamentet till rättsliga rådet. I Lettland vidtas åtgärder för att tillsättningen av domare i högsta domstolen inte ska bli föremål för otillbörlig påverkan. Även om det inte förelåg några planer på att ändra nomineringssystemet för nämndemän i Sverige utreds åtgärder av Nämndemännens riksförbund för att stärka deras funktion i domstolarna.

---

48 EU-domstolen har erkänt att när ett domstolsråd deltar i ett tillsättningsförfarande som involverar politiska organ kan det bidra till att göra denna process mer objektiv. Se till exempel domstolens dom av den 2 mars 2021, mål C--824/18, A.B. m.fl. (Nomination des juges à la Cour suprême - Recours).

49 Se särskilt Europarådets rekommendation CM/Rec(2010)12.

50 Se domarna av den 15 juli 2021, C-791/19, kommissionen mot Polen; av den 20 april 2021, C-896/19, Repubblika och Il-Prim Ministru, och av den 2 mars 2021, C-824/18, A.B. m.fl. (Nomination des juges à la Cour suprême - Recours).

I andra medlemsstater går reformerna av förfarandena för tillsättning av domare långsamt, alltmedan farhågor kvarstår om huruvida europeiska normer beaktas vid tillsättning av domare. På Malta inväntas fortfarande reformer för att involvera rättsväsendet i tillsättningsprocessen för chefsdomaren medan den politiska debatten fortsätter. I Finland vidtogs begränsade åtgärder i frågan om tillsättning av nämndemän. I Bulgarien väcker den utbredda användningen av tillförordnade domare farhågor eftersom den kan ha en negativ inverkan på tillförordnade domare som riskerar att deras tillförordnande upphör. I Albanien slutfördes granskningsprocessen för alla domare och åklagare efter att överklagandefasen var avslutad, vilket ytterligare stärkte rättsväsendets oberoende, ansvarsskyldighet och integriteten inom hela rättsväsendet.

Enligt europeiska normer är kritik av rättsliga avgöranden en normal aspekt av demokratisk diskurs, men den verkställande och lagstiftande makten bör undvika kritik som undergräver rättsväsendets oberoende eller allmänhetens förtroende för rättsväsendet[51]. Invändningar vad gäller detta har tagits upp i både medlemsstater och utvidgningsländer. I Albanien är rättsväsendet fortfarande motståndskraftigt men försök till otillbörlig påverkan på rättsliga institutioner och personattacker mot domare har fortgått. I Montenegro har kritik och attacker mot åklagarmyndigheter och deras beslut fortsatt, även fast rättsliga rådet och åklagarrådet har en etablerad rapporteringsmekanism för fall av otillbörlig påverkan. I Serbien har politiska påtryckningar på rättsväsendet och åklagarmyndigheten ökat avsevärt, med begränsad uppföljning från statliga organ.

Åklagarmyndighetens självständighet och oberoende

Även om de nationella åklagarmyndigheternas struktur skiljer sig åt från en medlemsstat till en annan är institutionella garantier nödvändiga för att säkerställa åklagarmyndighetens autonomi så att den kan agera utan inblandning[52]. Denna självständighet är avgörande för att upprätthålla både nationell och europeisk straffrätt.

Reformer för att stärka de institutionella garantierna för åklagarmyndigheten fortgick i varierande takt i flera medlemsstater. I Bulgarien antog parlamentet ändringar för att införa automatisk rättslig prövning av åklagarbeslut vid avslutande och avbrytande av utredningar om korruptionsrelaterade brott. Dessutom har en ny lag antagits för att hantera processuella frågor som fortfarande påverkar det fulla idrifttagandet av mekanismen för riksåklagarens effektiva ansvarsskyldighet och straffrättsliga ansvar, samtidigt som en ny tillfällig åklagare utsetts för att utreda riksåklagaren. I Spanien diskuteras nu i parlamentet ett lagförslag för att stärka riksåklagarstadgan genom att frikoppla riksåklagarens mandatperiod från regeringens. I Cypern fortgår diskussionen i parlamentet om den pågående reformen av juridikmyndigheten, enligt vilken riksåklagarens kansli ska inrättas och effektiv prövning av beslut att inte väcka åtal eller att avbryta förfaranden införas. I Österrike lade regeringen fram ett lagförslag om att inrätta en federal åklagarmyndighet för offentligt samråd, med syftet att separera åklagarmyndigheten från dess nuvarande underordning till justitieministeriet. I Polen har begränsade ytterligare åtgärder vidtagits för att separera justitieministerns ämbete från riksåklagarens och för att säkerställa åklagarmyndighetens funktionella oberoende från regeringen.

Problem har också identifierats eller kvarstår inom vissa områden. I Slovakien förblev den rättsliga ramen för riksåklagarens befogenhet att upphäva slutgiltiga beslut från åklagare med lägre rang oförändrad. I Ungern ger valförfarandet för riksåklagaren, i kombination med

[51] Europarådet, ministerkommitténs rekommendation till medlemsstaterna om domares oberoende, effektivitet och ansvar., 17 november 2010, CM/Rec(2010)12, punkt 18.

[52] Se sammanställningen av Venedigkommissionens yttranden och rapporter om åklagare (CDL-PI(2022)023). https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-PI(2022)023-e.

åklagarmyndighetens hierarkiska struktur, upphov till risk för otillbörlig politisk inblandning i enskilda fall.

I Montenegro har konstitutionella ändringar som syftar till att stärka oberoendet för rättsliga rådet och åklagarrådet antagits av regeringen. I Nordmakedonien antog parlamentet nya ändringar i lagen om allmänna åklagarrådet för att stärka åklagarmyndighetens autonomi, men ytterligare revideringar behövs. I Serbien kvarstår farhågor kring åklagarmyndighetens autonomi och effektiviteten och sekretessen i brottsutredningar hämmas av brister i lag och praxis.

Säkerställande av ansvarsskyldighet och oberoende i disciplinära förfaranden

Så som EU-domstolens rättspraxis har klargjort får disciplinära förfaranden inte användas som ett sätt att utöva politisk kontroll över domstolsväsendet[53]. Garantier måste inbegripa tydliga regler som definierar vad som utgör en disciplinär överträdelse och tillämpliga straff. Disciplinära förfaranden bör genomföras av ett oberoende organ, respektera rätten till försvar och kunna överklagas till domstol[54].

Flera medlemsstater stärkte skyddet för disciplinära förfaranden. I Tjeckien rapporteras det att det nya disciplinära förfarandet i två instanser för domare, åklagare och kronofogdar fungerar väl. I Slovenien omarbetades den disciplinära ramen för domare, med mer precisa definitioner och ändringar av proceduren, genom ändringarna i lagen om rättsliga råd och den nya lagen om domare.

I vissa medlemsstater medför disciplinära åtgärder mot domare olika problem. I Rumänien upplever vissa domare otillbörliga påtryckningar, och deras yrkesorganisationer gjorde offentliga uttalanden som krävde ett slut på disciplinära åtgärder mot domare som utövar sin rätt till yttrandefrihet. Dessutom entledigades domare av kassationsdomstolen på grund av deras målsättning att hänskjuta frågor till EU-domstolen. I Slovakien har reformen av disciplinära åtgärder för domare, åklagare, kronofogdar och notarier, som ökar rättsliga rådets befogenheter över rättsväsendet, underkastats konstitutionell granskning.

Åtgärder för att förbättra domstolsväsendets kvalitet och effektivitet

Rättsväsendet kräver tillräckliga resurser för att fungera effektivt. Detta inbegriper att investeringar görs i nödvändig fysisk och teknisk infrastruktur och att personal har hög kompetens, utbildning och tillräcklig lön. Medlemsstaterna har fortsatt att investera i sina rättssystem, trots en ofta restriktiv budgetkontext, i flera fall med EU-stöd via deras planer för återhämtning och resiliens.

I Tyskland har betydelsefulla åtgärder vidtagits för att öka rättsväsendets resurser och ta itu med rekryteringsutmaningar i och med den nya pakten för rättsstaten och en gemensam kampanj för att attrahera kvalificerad personal. I Belgien antog parlamentet en lag för att göra tjänster inom rättsväsendet mer attraktiva genom att göra anställningsvillkoren mer lika dem för statstjänstemän utanför rättsväsendet. I Nederländerna kommer rättsväsendet att få ökade anslag från och med 2027 för att förbättra arbetsvillkoren inom rättsväsendet och åtgärda personalbristen. I Grekland syftar rekryteringen av åklagare till att åtgärda personalbristen. Brist på adekvata resurser utgör dock ett återkommande problem. I Portugal exempelvis fortgår rekrytering till domar- och åklagartjänster men farhågor angående bristen på domarbiträden

[53] EU-domstolen har erinrat om denna princip i mål som rör den polska högsta domstolens avdelning för disciplinära mål (dom av den 5 juni 2023, C-204/21, kommissionen mot Polen) och Rumäniens rättsliga inspektion (domar av den 11 maj 2023, mål 817/21, Inspectia Judiciara, och av den 18 maj 2021, C-83/19 etc. Asociatia ”Forumul Judecatorilor din România” m.fl. mot Inspectia Judiciara m.fl.).

[54] Domstolens dom av den 25 juli 2018, LM, C-216/18 PPU, punkt 67.

och de försämrade förhållandena och säkerheten i domstols- och åklagarlokaler kvarstår. I Estland är arbetsbördan inom rättsväsendet fortfarande problematisk, och uttagningar för att tillsätta lediga tjänster har utlysts.

Nivån på domarnas ersättning kan påverka rättsväsendets oberoende och är också relevant för domaryrkets attraktivitet[55]. I Sverige enades domstolsverket och domarnas fackföreningar om ett nytt kollektivavtal som förtydligar befintliga garantier och inför ytterligare åtgärder för att främja rättsväsendets oberoende när det gäller domarnas lönesystem. I Ungern har lönerna inom rättsväsendet höjts ytterligare, medan inga åtgärder har vidtagits för att säkerställa att sådana höjningar genomförs på ett strukturerat sätt.

Digitaliseringen kan bidra till att stärka medlemsstaternas rättssystem och göra dem mer tillgängliga, effektiva, motståndskraftiga och redo att möta rådande och framtida utmaningar. Digitaliseringsinitiativen har fortsatt att gå framåt i Irland, Grekland, Luxemburg, Frankrike, Slovenien samt Estland. I Belgien, Bulgarien, Kroatien, Tyskland, Italien, Portugal och Finland, kvarstår fortfarande vissa luckor och utmaningar trots att projekt för att förbättra digitaliseringsnivån går framåt. I vissa medlemsstater släpar genomförandet dock fortfarande efter. I Tjeckien är digitaliseringen av domstolsväsendet fortfarande försenad, och berörda parter noterade bristen på interoperabilitet mellan system för olika domstolar och den ofta ofullständiga eller inkonsekventa publiceringen av rättsliga avgöranden online. På Malta går investeringar i digitaliseringen av rättsväsendet framåt i begränsad takt, och ett antal system behöver fortfarande genomföras. I Spanien fortgår arbetet med att ytterligare förbättra den höga nivån av digitalisering av rättsväsendet, medan den begränsade interoperabiliteten mellan nationella och regionala ärendehanteringssystem fortfarande utgör en utmaning.

Albanien**,** Montenegro och Nordmakedonien. står inför fortsatta problem med att säkerställa tillräckliga personalresurser inom rättsväsendet. I Serbien pågår genomföringen av IT-lösningen för det nya systemet för hantering av åklagarärenden.

Ett effektivt domstolsväsende kan hantera ärendebelastningen och eftersläpningar i handläggning av mål och utfärdar beslut utan onödiga dröjsmål. Detta är avgörande för skyddet av rättigheter, rättssäkerheten och allmänhetens förtroende. Alltför långa rättsliga förfaranden och eftersläpningar i handläggning av mål kan också påverka företagsklimatet negativt. I vissa medlemsstater genomförs åtgärder för att förbättra effektiviteten. I Kroatien har vissa åtgärder vidtagits för att förbättra rättsväsendets effektivitet, medan eftersläpningar i handläggning av mål och handläggningstider fortsätter att utgöra ett allvarligt problem. I Grekland genomförs försök att avlasta tvistemålsdomstolar och minska förseningar, bland annat genom överföring av mål utan tvist till advokater och notarier, digital publicering av testamenten och revideringar av civilprocesslagen. I Spanien uppvisar den nya lagen om rättsväsendets effektivitet redan positiva resultat, även om det finns utmaningar kopplade till resurser och enhetlighet i genomförandet mellan regionerna. I Frankrike övervägs reformer för att förbättra domstolsväsendet s effektivitet, medan berörda parter uttrycker farhågor att dessa kan leda till att rätten att överklaga begränsas.

Även om förbättringar registrerades i vissa medlemsstater vad gäller utdragna domstolsförfaranden, såsom i Rumänien**,** kvarstår utmaningar på lång sikt i andra medlemsstater. I Belgien och Portugal väntar åtgärder för att påskynda domstolsförfaranden är fortfarande på att införas. I Italien är utdragna rättsliga förfaranden fortfarande ett allvarligt problem även om den positiva trenden med minskade handläggningstider fortgår.

[55] EU-domstolens dom av den 25 februari 2025 i de förenade målen C-146/23 och C-374/23, där domstolen klargjorde att enligt artikel 19.1 i EU-fördraget måste villkoren för att fastställa domarnas löner vara objektiva, förutsebara, stabila, transparenta och inskrivna i lag.

I Nordmakedonien fortsatte domstolsväsendets effektivitet att försämras i samband med att handläggningstider ökade i nästan alla kategorier av mål med undantag för brottmål. I Serbien är domstolsväsendets effektivitet i civil- och handelsrättsliga mål fortsatt stabil, men det föreligger en negativ trend vad gäller brottmål, och allvarliga problem i hanteringen av administrativa ärenden och konstitutionella klagomål har inte åtgärdats.

Tillgång till rättslig prövning och advokaternas roll i domstolsväsendet

Advokater, advokatsamfund, notarier och andra jurister är avgörande för att rättsstatsprincipen ska fungera effektivt. Som EU-domstolen erkänt utgör advokatsekretessen och sekretessen för kommunikation mellan advokat och klient allmänna principer i EU-rätten, nära kopplade till rätten till försvar och en god rättskipning[56]. Europarådet antog 2025 den europeiska konventionen om advokatyrket, som för första gången kodifierar garantier som syftar till att säkerställa att advokater kan agera oberoende av den verkställande makten och annan otillbörlig påverkan[57].

Även om advokaters oberoende i EU i allmänhet är säkerställd, vilket gör det möjligt för advokater att fritt utöva sin verksamhet att rådgiva och företräda sina klienter, kvarstår utmaningar. I Belgien ställer advokater krav på ytterligare processuella garantier för att skydda deras oberoende och advokatsekretess. I Nederländerna infördes ändringar i den visuella övervakningen av samtal mellan advokat och klient i högsäkerhetsfängelser, vilket ledde till farhågor från advokater.

Tillgången till rättshjälp och domstolsavgifternas storlek har stor inverkan på människors möjlighet till rättslig prövning. I flera medlemsstater vidtas åtgärder för att förbättra systemet för rättshjälp, bland annat i Lettland där tillgången till rättshjälp vid förfaranden inför författningsdomstolen utökades. I Danmark arbetade det rättsliga rådet vidare med översynen av rättshjälpssystemet, och i Irland pågår ytterligare åtgärder för att minska kostnaderna för rättstvister genom utarbetandet av lagförslaget om civilrättslig reform, medan en översyn av systemet för civilrättslig rättshjälp har publicerats och en reform av systemet för rättshjälp i brottmål planeras. I Bulgarien har ändringar i reglerna för rättshjälp ökat ersättningen för advokater. I Litauen avbröts diskussionen om ersättningsnivån för de som tillhandahåller rättshjälp 2026, och de planerade nya funktionerna i informationssystemet för rättshjälp i syfte att minska den administrativa bördan för de som tillhandahåller rättshjälp planeras till i år.

3.2 Regelverk för korruptionsbekämpning

Korruption undergräver säkerheten, rättvis konkurrens och välstånd, försämrar offentliga tjänster, snedvrider tilldelningen av offentliga medel och urholkar människors förtroende för demokratin, offentliga institutioner och rättsstaten. Den är ofta kopplad till annan brottslig verksamhet, bland annat penningtvätt och narkotikahandel, och utgör ett av de främsta verktyg som den organiserade brottsligheten använder för att infiltrera och påverka institutioner och legitima företag. En heltäckande strategi för att bekämpa korruption bygger på en kombination av förebyggande och repressiva åtgärder i en kraftfull rättslig och institutionell ram, med effektiva utredningar och åtal.

Uppfattningar om korruptionsgraden i EU

[56] Mål C-155/79, AM & S Europe Ltd mot kommissionen, punkterna 18–21, Mål C-550/07 P, Akzo Nobel Chemicals and Akcros Chemicals mot kommissionen, punkterna 42–46 och 54. Mål C-694/20, Orde van Vlaamse Balies m.fl., punkterna 26–30 och 34–36.

[57] CM(2024)191-add1final. I juni 2026 hade 24 EU-medlemsstater undertecknat konventionen.

Resultatet av korruptionsindex visar konsekvent att åtta av de tjugo länder som rankas bäst internationellt är EU-medlemsstater[58] medan skillnader kvarstår[59]. Utvidgningspartnerna ligger under genomsnittet i denna ranking[60]. Eurobarometerundersökningarna om korruption 2026 visar att korruption fortfarande är ett allvarligt problem för medborgare och företag i EU. Omkring sju av tio européer (71 %) anser att korruptionen är utbredd i deras land och nästan fem av tio (48 %) anser att korruptionen har ökat i deras land. Endast 35 % av medborgarna anser att deras regeringar bekämpar korruption på ett effektivt sätt. Dessutom anser de flesta europeiska företag (65 %) att korruptionsproblemet är utbrett i deras land, och endast hälften (53 %) anser att det är sannolikt att korrupta personer eller företag i deras land skulle bli avslöjade eller rapporteras till polis eller åklagare.

Stärka strategiska och rättsliga ramar och institutionernas kapacitet för att bekämpa korruption

Vikten av en effektiv och samordnad politik för korruptionsbekämpning erkänns i internationell rätt[61]. En nationell strategi hjälper medlemsstater att anta en heltäckande och sammanhängande strategi och integrera korruptionsbekämpande insatser i alla relevanta politiksektorer. I och med direktivet om korruptionsbekämpning blir deras införande obligatoriskt senast i juni 2029. Nästan alla medlemsstater och utvidgningsländer har infört nationella strategier mot korruption och håller på att genomföra dem[62]. Irland införde sin första strategi för korruptionsbekämpning, Italien införde en ny sådan, och Spanien införde sin första statliga plan för korruptionsbekämpning.

Effektiv korruptionsbekämpning kräver både en robust rättslig ram och oberoende organ för att upprätthålla den. Sammantaget är de rättsliga ramarna i medlemsstaterna och de utvidgningsländer som omfattas av denna rapport välutvecklade, med pågående eller planerade insatser för att åtgärda specifika brister. Införlivandet av direktivet om korruptionsbekämpning i nationell lagstiftning ger medlemsstaterna ytterligare möjlighet att stärka och harmonisera sina rättsliga ramar.

Ett flertal länder har genomfört straffrättsreformer som ett led i korruptionsbekämpningen. I Sverige föreslog regeringen ytterligare reformer av lagstiftningen för att stärka ramverket för straffrätt och förbättra ansvarsskyldigheten för korruption i linje med internationella rekommendationer. I Spanien är revisionen av straffprocesslagen i syfte att effektivisera straffprocessen nu under diskussion i parlamentet. Bulgarien antog flera lagändringar om att genomföra internationella rekommendationer angående utländska mutor.

I ett fåtal länder kvarstår brister. I Slovakien väcker de straffrättsliga och institutionella reformerna från 2024 fortfarande farhågor om korruption, trots att 2024 års straffrättsliga reform justerades för att säkerställa skyddet av EU:s ekonomiska intressen och den slovakiska

[58] Åtta medlemsstater är bland de tjugo länder som uppfattas som minst korrupta, liksom föregående år. Tre medlemsstater (Danmark, Finland och Sverige) får minst 80/100 poäng på indexet, medan andra (Luxemburg, Nederländerna, Tyskland, Estland och Irland) får över 70/100 poäng.

[59] Poäng under 50 hittas på Malta (49) och i Slovakien (48), Kroatien (47), Rumänien (45), Bulgarien (40) och Ungern (40).

[60] Poäng under 50 får Montenegro (46), Nordmakedonien (40), Albanien (39) och Serbien (33).

[61] Parter till Förenta nationernas konvention mot korruption ska, i enlighet med grundprinciperna i deras rättsordning, utveckla och genomföra eller upprätthålla en effektiv, samordnad antikorruptionspolitik som främjar samhällets medverkan och återspeglar rättssamhällets principer, korrekt förvaltning av offentliga angelägenheter och allmän egendom, integritet, öppenhet och ansvarsskyldighet. Samtliga medlemsstater och EU är parter. Framför allt kräver direktiv (EU) 2026/1021 om bekämpande av korruption att medlemsstaterna har infört en nationell strategi mot korruption före den 1 juni 2029 (artikel 21).

[62] För närvarande har 23 medlemsstater särskilda strategier eller program för korruptionsbekämpning. Nästan alla andra har delar om korruptionsbekämpning i andra nationella strategier och handlingsplaner.

regeringen engagerade sig aktivt i detta, och tidigare identifierade risker materialiseras fortgående. I Nordmakedonien antogs ändringar i strafflagen, vilken uppvisade flera brister jämfört med den tidigare ramen, medan en omfattande reform är under utarbetande.

Flera medlemsstater vidtar åtgärder för att stärka sina korruptionsbekämpande institutioner. I Belgien lades ett lagstiftningsförslag om att inrätta en ny sektion med öronmärkta resurser inom den federala åklagarmyndigheten fram i parlamentet för att utreda allvarliga finansiella och ekonomiska brott. I Cypern har den oberoende myndigheten mot korruption stärkts genom att ny lagstiftning om rekrytering antagits. Spanien har inlett en lagstiftningsprocess för att inrätta en oberoende myndighet för offentlig integritet som ett centralt organ i syfte att förebygga, övervaka och beivra korruption. I Lettland har befogenheterna hos byrån för förebyggande och bekämpning av korruption stärkts i syfte att främja riskanalys. Bulgarien antog en ny antikorruptionslag som återinrättar antikorruptionskommissionen med starkare garantier för dess politiska oberoende. I Ungern har ny lagstiftning införts som syftar till att stärka integritetsmyndighetens befogenheter och säkerställa att den har tillgång till de uppgifter som krävs för att utföra sitt arbete.

För att kunna tackla alltmer komplexa korruptionsärenden behöver brottsbekämpande myndigheter, åklagare och domstolsväsendet vara tillräckligt specialiserade och ha tillräckliga resurser. I Spanien inrättades nya domar- och åklagartjänster för att förstärka hanteringen av korruptionsärenden. På Malta har polisen och riksåklagaren utökat sina personalresurser, medan den permanenta kommissionen mot korruption har begränsad kapacitet att bidra effektivt till utredning och åtal av korruptionsärenden. Vissa utmaningar kvarstår i ett fåtal medlemsstater. I Irland kvarstår resursproblem vad gäller utredning och åtal av korruptionsbrott. I Österrike ses rapporteringsskyldigheter och de nya reglerna om beslag av elektroniska enheter som en belastning för åklagarmyndigheterna.

Nära samarbete mellan brottsbekämpande enheter och andra myndigheter[63] samt tillgång till och sammankoppling mellan informationsdatabaser är avgörande för en effektiv kamp mot korruption. I Irland fungerar samarbetet mellan ansvariga myndigheter väl. I Finland har Centralkriminalpolisen, Skattemyndigheten samt Konkurrens- och konsumentverket stärkt sitt samarbete inom korruptionsförebyggande åtgärder.

Samarbetet mellan nationella myndigheter och Eppo rapporteras överlag vara gott i de deltagande medlemsstaterna. Vidare bedriver Eppo nu fullt ut sin verksamhet i Polen och Sverige med att utreda och väcka åtal i brott som påverkar unionens ekonomiska intressen. Den 29 maj 2026 meddelade Ungern sin avsikt att delta i det fördjupade samarbetet inom Europeiska åklagarmyndigheten (Eppo) [och kommissionen antog därefter ett beslut som bekräftar Ungerns deltagande].

I Irland innehåller regeringsprogrammet för 2025 ett åtagande att skriva under Eppo.

I Albanien har det institutionella ramverket för förebyggande av korruption förbättrats, men samordningen mellan institutioner som ansvarar för korruption och brottsbekämpning är fortfarande svag. I Montenegro ökade effektiviteten och samordningen mellan brottsbekämpande institutioner på korruptionsområdet. I Serbien finns farhågor om hinder och försök till otillbörlig påverkan på effektivitet och funktion för åklagarmyndigheten för organiserad brottslighet.

Undanröja hinder för brottsutredningar och lagföring och förbättra resultaten för korruption på hög nivå

[63] Såsom finansiella underrättelseenheter och skatte-, revisions-, konkurrensmyndigheter och andra administrativa myndigheter.

Effektiv utredning och lagföring av korruption är avgörande för att säkerställa ansvarsskyldighet och upprätthålla allmänhetens förtroende för rättsstatsprincipen. Enligt den särskilda Eurobarometerundersökningen om medborgarnas inställning till korruption anser omkring två tredjedelar av européerna (69 %) att korruptionsärenden på hög nivå inte drivs i tillräcklig grad. Effektiv utredning och lagföring av korruption kan hindras av juridiska brister, bland annat oklara eller betungande förfaranden för att upphäva immunitet eller korta preskriptionstider. Dessa hinder är särskilt problematiska i komplexa korruptionsärenden, där de kan leda till förseningar och undergräva effektiv verkställighet.

Flera medlemsstater har förstärkt sina åtgärder för att säkerställa effektivare utredning och lagföring av korruptionsbrott, bland annat genom att anslå ytterligare resurser. I Frankrike förstärks beivrandet av korruption, även i fall på hög nivå, med ytterligare personalresurser som tilldelas utredningsmyndigheter samt nya lagstiftningsverktyg. Personalresurserna inom de enheter som arbetar med korruptionsbekämpning ökade avsevärt i Luxemburg. I Kroatien reviderades ett antal lagar, bland annat lagen om byrån för bekämpning av korruption och organiserad brottslighet, och institutionella förändringar genomfördes för att uppnå större effektivitet i korruptionsutredningar och åtal.

I andra medlemsstater föreligger vissa hinder för effektiva utredningar och åtal av korruption, särskilt när det gäller fall på hög nivå. På Malta påbörjades nya utredningar och åtal, och insatser för att öka utredningskapaciteten fortsätter, medan en robust serie slutgiltiga domar i korruptionsärenden återstår att uppnå. I Rumänien har de goda resultaten när det gäller att åtala både korruption på både ringa och hög nivå bibehållits, medan lägre domstolar har fortsatt att avsluta korruptionsärenden och upphäva domar, inklusive fällande domar efter domar från Högsta kassationsdomstolen om preskriptionstider. Bulgarien och Ungern behöver fortfarande visa stabila resultat för utredningar, lagföring och slutliga domar avseende korruption på hög nivå. I Slovakien har förmågan att upptäcka, utreda och åtala korruption på hög nivå ytterligare försämrats, och antalet upptäckta och åtalade korruptionsärenden har minskat kraftigt.

I Albanien har den särskilda strukturen för korruption och organiserad brottslighet (Spak) fortsatt att ge positiva resultat i kampen mot korruption på hög nivå och byggt upp en gedigen meritlista när det gäller utredningar, åtal och fällande domar. I Nordmakedonien hämmas fortfarande upprättandet av en stark serie uppklarade korruptionsärenden på hög nivå trots den senaste tidens ansträngningar att utreda och åtala korruption utvecklingen på grund av förseningar i domstolsförfaranden, sällsynta slutgiltiga domar och begränsade resurser. I Montenegro har antalet slutgiltiga avgöranden och fällande domar i korruptionsärenden på hög nivå ökat. I Serbien kvarstår utmaningar att uppnå ett stabilt resultat när det gäller utredningar, åtal och slutliga fällande domar i korruptionsärenden på hög nivå.

Bekämpa korruption som möjliggör organiserad brottslighet

Den organiserade brottsligheten använder korruption för att främja sina mål och undergräver både offentliga och privata institutioner. Att motverka risken att organiserad brottslighet infiltrerar eller utövar otillbörligt inflytande över den offentliga sektorn är fortfarande en central prioritet för flera medlemsstater. I Sverige har det växande hotet från organiserad brottslighet som infiltrerar offentliga tjänster genom korruption lett till att ett antal åtgärder antagits, inklusive nya skyldigheter för kommuner och regioner att skydda politiker från hot och våld. I Nederländerna utgör kampen mot korruption kopplad till organiserad brottslighet fortfarande en viktig prioritet, och en nationell riskbedömning av korruptionsrisker kopplade till subversiv organiserad brottslighet publicerades i mars 2026. I Frankrike håller en lag som införde flera åtgärder som syftar till att stärka kampen mot korruption i samband med organiserad brottslighet på att genomföras.

Stärka regelverket för integritet och förebyggande av korruption

Att förebygga korruption börjar med starka institutioner som verkar med integritet, transparens och ansvarsskyldighet. I samband med detta är det av avgörande vikt att transparens, etik och integritet ökar inom de offentliga myndigheterna för att bekämpa korruption, tillsammans med riktade åtgärder mot intressekonflikter, lobbying och svängdörrar.

- *Förebygga intressekonflikter*

Intressekonflikter uppstår när offentliga tjänstemän har privata eller yrkesmässiga intressen som kan påverka deras möjligheter att opartiskt och objektivt utföra sina uppgifter. De flesta medlemsstater har åtgärder på plats för att förebygga sådana situationer, som omfattar ett stort antal valda och utsedda offentliga tjänstemän. I vissa medlemsstater har integritetsramen kompletterats med uppförandekoder[64] och åtgärder för att förhindra intressekonflikter. I Cypern utarbetas en omfattande integritetsstrategi för personer med höga verkställande funktioner. I Slovakien antogs en uppförandekod för personer med höga befattningar i augusti 2025. I Spanien har lagstiftning utarbetats för att bistå rådet för öppenhet och god förvaltning och för att inrätta ett heltäckande system för att förebygga intressekonflikter inom den offentliga sektorn. I Bulgarien har ytterligare åtgärder vidtagits för att stärka integriteten inom polisen och rättsväsendet, bland annat reviderade etiska regler. När det gäller utvidgningsländerna reviderades lagstiftningen om intressekonflikter i Albanien för att anpassas till europeiska normer och EU:s regelverk.

Samtidigt kvarstår brister i vissa medlemsstater eftersom reglerna om intressekonflikter är ofullständiga, och i vissa fall har reformer stannat upp. I Tjeckien förklarade författningsdomstolen vissa ändringar i lagstiftningen om intressekonflikter författningsstridiga av procedurmässiga skäl, men inga åtgärder vidtogs för att revidera lagstiftningen på nytt. På Malta har åtgärder införts för att förebygga och hantera intressekonflikter inom den offentliga förvaltningen, men berörda parter anser att de saknar tillräckliga kontrollmekanismer. I Irland är lagen om etisk reform fortfarande under utarbetande. I Italien är ett lagförslag om intressekonflikter fortfarande under behandling.

- *Lobbyverksamhet och svängdörrar*

Lobbyverksamhet kan spela en legitim roll i utveckling av politiken genom att bidra med expertis och perspektiv till offentligt beslutsfattande. För att säkerställa ansvarsskyldighet, främja inkluderande beslutsfattande och förhindra otillbörlig eller dold påverkan måste detta åtföljas av starka garantier för transparens och integritet[65].

Utvecklingen inom dessa områden fortgick, då vissa medlemsstater reviderade sina regler för transparens inom lobbyverksamhet, inrättade eller utökade transparensregister och utarbetar ny lagstiftning. I Tjeckien fortskrider planenligt genomförandet av lagstiftningen om lobbyverksamhet, som trädde i kraft i juli 2025 och inkluderar ett öppenhetsregister. I Luxemburg började reglerna om lobbyverksamhet som utvidgar skyldigheten att registrera ett möte till att även omfatta parlamentsledamöterna gälla i september 2025. I Portugal har en ny lag om lobbyverksamhet antagits, medan ett lobbyregister fortfarande behöver upprättas. I Sverige har lagstiftning antagits enligt vilken lobbyister är skyldiga att registrera sig och

[64] Se Europarådet, Recommendation Rec(2000) 10 on Codes of conduct for public officials.

[65] I december 2023 föreslog kommissionen ett direktiv om intresserepresentation för tredjeländers räkning för att upprätta höga standarder för transparens och ansvarsutkrävande på den inre marknaden för intresserepresentationsverksamhet, bland annat lobbyverksamhet, när den kommer från tredjelandsregeringar och för att underlätta sådana tjänster mellan medlemsstater (C/2023/8626).

redovisa sina kontakter med politiska beslutsfattare. I Rumänien har nya regler för lobbyverksamhet införts för parlamentsledamöter.

I vissa medlemsstater anses ett viktigt förbättringsområde vara avsaknaden av heltäckande regler för lobbyverksamhet, eller brister i tillämpningen av befintliga regler. I Frankrike gäller offentlighetskraven fortfarande endast för lobbyister och inte för tjänstemän på högsta verkställande nivå. I Polen, Österrike, Belgien, Danmark och på Malta vidtogs inga ytterligare steg för att stärka reglerna för lobbyverksamhet. I Spanien väntar lagförslaget om att reglera lobbyverksamhet fortfarande på parlamentets godkännande. I Kroatien har resurserna för tillsyn av lobbyverksamhet ökats, men problem kvarstår, bland annat när det gäller information från lobbyregister. I Grekland pågår genomförande och informationsverksamhet, men inga lagändringar har införts om definitionen av lobbyister och antalet registrerade lobbyister är fortfarande lågt. I Cypern förstärks övervakningen av lagen om lobbyverksamhet. Även om utarbetandet av ett lagförslag har inletts är lobbyverksamhet fortfarande oreglerad i Slovakien.

Regler som styr svängdörrar mellan roller inom offentlig och privat sektor är fortfarande ett viktigt fokusområde. Flera medlemsstater överväger strängare restriktioner efter anställningens slut och längre betänketid för att stärka efterlevnaden och minska riskerna för intressekonflikter. I Nederländerna har reviderade regler om svängdörrar för ministrar och statssekreterare trätt i kraft och börjat tillämpas. I Cypern pågår initiativ för att utöka kategorierna av personer som är föremål för tillsyn efter anställning. I Rumänien antogs ny lagstiftning om svängdörrar inbegripet restriktioner före och efter anställning för en mängd olika offentliga tjänstemän, och en ny etisk kod för regeringen håller på att genomföras. I andra medlemsstater har diskussionerna inte gått framåt. I Tjeckien fortgår det tekniska arbetet med en eventuell framtida revidering av reglerna för svängdörrar. I Sverige har inga förslag lagts fram om att ändra reglerna om svängdörrar, och det finns inga planer på att införa regler om svängdörrar för ministrar iDanmark.

- *Redovisning av tillgångar och intressen*

Offentliga tjänstemäns redovisning av tillgångar och intressen ökar transparens och ansvarsskyldighet och bidrar till att främja integritet och förebygga korruption. Effektiva system för rapportering och kontroll kan göra det lättare att upptäcka intressekonflikter, oförenligheter och korruption. Inom medlemsstaterna varierar dock omfattningen, transparens, tillgänglighet, verifiering och genomdrivande av sådana upplysningar.

i vissa medlemsstater pågår en positiv utveckling. I Nederländerna publicerades en uppdaterad vägledning om systemet för tillgångs- och intressedeklarationer för ministrar och statssekreterare. I Kroatien och Grekland har åtgärder vidtagits för att digitalisera systemen för redovisning av tillgångar.

I andra medlemsstater kvarstår utmaningar. I Spanien har reformen av parlamentets arbetsordning för att skärpa påföljderna för underlåtenhet att lämna in redovisning av tillgångar eller för att lämna falsk eller ofullständig information ännu inte genomförts. I Polen fylls redovisningar av tillgångar av regeringstjänstemän och parlamentsledamöter oftast i för hand och i en mängd olika format, och regeringen meddelade att den nu kommer att prioritera denna fråga, inklusive inrättandet av ett standardiserat onlinesystem. På Malta har en reform av systemet för redovisning av tillgångar och intressen för parlamentsledamöter och ministrar ännu ej genomförts. Även om enheten för transparens är fullt operativ och har förstärkts i Portugal föreligger en eftersläpning i att verifiera redovisningar av tillgångar efter ett ökat antal inlämningar efter det senaste valet. I Rumänien diskuteras för närvarande ett brett lagstiftningsförslag om redovisningar av tillgångar som lagts fram av den nationella

integritetsmyndigheten. I Serbien kvarstår brister när det gäller verifiering och efterlevnad för redovisningar av tillgångar och intressekonflikter.

- *Skydda visselblåsare och rapportera korruption*

Visselblåsare spelar en avgörande roll i att avslöja korruption och andra oegentligheter som annars skulle kunna förbli dolda. Att säkerställa att de kan meddela sig tryggt och utan risk för repressalier är därför viktigt. Alla medlemsstater har införlivat de centrala bestämmelserna i EU-direktivet om skydd för visselblåsare, och de flesta har utökat skyddet bortom EU-lagstiftningen och omfattat ytterligare områden. Det finns dock fortfarande brister i vissa medlemsstater när det gäller omfattning, villkoren för skydd samt skydd mot repressalier[66]. Enligt direktivet för korruptionsbekämpning ska skydd av visselblåsare gälla personer som rapporterar korruptionsbrott.

Visselblåsare använder sig i allt större utsträckning av de tillgängliga rapporteringskanalerna i flera medlemsstater, vilket visar att ett effektivt skyddssystem kan uppmuntra till rapportering. Många medlemsstater vidtar även åtgärder för att öka medvetenheten och ändrar regler för att stärka ramverket där det behövs. I Danmark, Litauen och Slovenien fortsätter antalet visselblåsarrapporter att öka, och myndigheterna rapporterar att genomdrivningen av visselblåsarregler går bra. I Rumänien utvecklas ett IT-system för att ta emot och hantera visselblåsarrapporter i syfte att stärka effektiviteten och arbetsflödet för kommunikation. I Spanien påbörjade en oberoende myndighet med uppgift att skydda visselblåsare sin verksamhet. I Irland inleds den lagstadgade översynen av lagen om skydd för utlämning av uppgifter (*Protected Disclosures Act*) 2026, med ett offentligt samråd för att samla in bevis om visselblåsares erfarenheter.

I praktiken kvarstår dock hinder när det gäller att rapportera korruptionsfall. Enligt den särskilda Eurobarometerundersökningen om medborgarnas inställning till korruption anser 31 % av européerna att den som rapporterar ett fall av korruption inte är skyddad från repressalier och 29 % av européerna tror att korruptionsärenden inte rapporteras eftersom rapporteringen inte skulle följas upp och leda till påföljder. För att övervinna motståndet mot att rapportera inför flera medlemsstater nu verktyg för att vägleda och öka medvetenhet. I Rumänien hölls exempelvis utbildningstillfällen för offentliga och privata enheter som omfattade både interna och externa rapporteringskanaler.

- *Finansiera politiska partier och kampanjer*

Transparens i finansieringen av politiska partier är avgörande för att skydda integriteten i den demokratiska processen, förhindra otillbörlig påverkan och säkerställa demokratisk ansvarsskyldighet[67].

Flera medlemsstater har antagit eller överväger reformer för att öka transparensen och tillsynen. I Estland trädde en reform av ramverket för finansiering av politiska partier i kraft. I Sverige stärker ny lagstiftning reglerna för finansiering av politiska partier och anpassar dem till internationella standarder och rekommendationer. Revisionsrättens nya behörighet att granska politiska partiers finansiella rapporter har ökat öppenhet och ansvarsutkrävande när det gäller partifinansiering i Österrike. Medan en bred reform av reglerna för privata bidrag till politiska partier ännu inte har slutförts i Danmark har nya regler antagits för att förbjuda donationer från

[66] Se kommissionens rapport av den 3 juli 2024 om genomförandet och tillämpningen av direktiv (EU) 2019/1937.

[67] Se även kommissionens rekommendation (EU) 2023/2829 av den 12 december 2023 om inkluderande och motståndskraftiga valprocesser i unionen och förstärkning av den europeiska karaktären av val till Europaparlamentet och effektivisering av deras genomförande.

utlandet till politiska partier. I Luxemburg har nya regler antagits för att stärka kontrollen över hur politiska grupper och oberoende ledamöter i parlamentet använder ekonomiska resurser.

I Albanien har en särskild parlamentarisk kommitté inrättats för att arbeta med valreformer, däribland revideringar av den rättsliga ramen för finansiering av politiska partier. I Montenegro behöver den rättsliga ramen som reglerar politiska partiers finansiering fortfarande anpassas till OSSE/ODIHR och Grecos rekommendationer för att öka öppenheten och kontrollen över partiutgifter. I Nordmakedonien påverkas effektiv tillsyn av kampanjer och partifinansiering fortfarande av otillräcklig lagstiftning och brist på resurser.

Bekämpning av korruption inom högriskområden

Även om korruption kan påverka alla områden av offentligheten är vissa sektorer särskilt utsatta på grund av omfattningen av offentliga utgifter, komplexiteten i beslutsfattandet eller de befogenheter som är inblandade. Offentlig upphandling, hälso- och sjukvård, energi, miljö, stadsplanering och byggverksamhet är fortfarande bland de områden som är mest utsatta för korruption. Ökad vaksamhet krävs även inom områden med snabbt ökande offentliga utgifter eller påskyndade förfaranden, såsom försvarsupphandling. Kommissionen har lagt fram en undersökning om områden med hög risk för korruption.

Flera medlemsstater vidtar åtgärder för att minska korruptionsriskerna inom högriskområden, bland annat inom offentlig upphandling. I Italien har den nationella antikorrputionsmyndigheten lanserat en digital portal som ökar insynen i offentlig upphandling, som fortfarande är ett högriskområde. I Bulgarien har finansministeriet stärkt insynen i offentlig upphandling med hjälp av en ny databas med över 7 000 aktiva upphandlingar till ett totalbelopp på mer än 30 miljarder euro. I Finland överlämnades förslag om ändringar av lagen om offentlig upphandling till riksdagen i februari 2026, med nya grunder för uteslutning och förbättrad tillsyn och öppenhet. Medlemsstaterna har också vidtagit riskbegränsande åtgärder på andra områden, och här kan man nämnaKroatiens nya lag om utländska investeringar, som omfattar kontroller av integritet och korruptionsdomar för investerare i sektorer som anses kritiska.

I Montenegro har åtgärderna mot risker i offentlig upphandling stärkts med nya e-upphandlingsverktyg, även om övervakningen av åtgärder mot korruption på högriskområden hindras av bristen på data. I Serbien används fortfarande undantag från lagen om offentlig upphandling i stor omfattning, vilket innebär att åtgärderna mot korruption kringgås och tillsynen är otillräcklig.

3.3 Mediepluralism och mediefrihet

Mediefrihet och pluralism är grundläggande aspekter av rättsstatsprincipen, eftersom oberoende medier bidrar till att hålla makten ansvarig och säkerställa det fria flödet av information och åsikter. Politiska eller statliga påtryckningar kan undergräva denna frihet och begränsa tillgången till information. Attacker mot journalister och straffrihet för sådana brott utgör ofta en del av en försämring av rättsstatsprincipen i stort. Ikraftträdandet av Emfa och genomförandet av lagstiftning mot munkavleprocesser är viktiga milstolpar i detta avseende, eftersom de erbjuder förstärkta garantier för medieoberoende och skydd mot rättegångsmissbruk. Organisationer för mediefrihet har uttryckt växande farhågor över tillståndet för mediefriheten, även om den övergripande situationen i EU fortfarande är i stort sett positiv[68].

[68] Fastän Reportrar utan gränsers internationella pressfrihetsindex fick sin lägsta genomsnittliga globala notering någonsin behåller regionen Europeiska unionen och Balkan första plats globalt, och åtta EU-medlemsstater

Övervaka risker för mediernas frihet och mångfald

Övervakningsverktyget för mediepluralism 2026[69] belyser ihållande såväl som relativt nya risker för mediepluralism i hela EU, särskilt på grund av koncentration av medieägande, den växande marknadsandelen för digitala mellanhänder och AI-erans undergrävande effekt på nyhetsmedia. Genom övervakningsverktyget konstateras att det redaktionella oberoendet fortfarande är bräckligt i vissa länder, medan mediesektorn fortsätter att ha ekonomiska svårigheter med ett minskande antal journalister, dåliga arbetsförhållanden i vissa länder och svaga affärsmodeller trots innovationsförsök. I flera länder utsättas public service-medier fortfarande för politisk inblandning i chefstillsättningar och finansiering.

Stärka medietillsynsmyndigheters oberoende ställning

Oberoende nationella tillsynsmyndigheter för medier är avgörande för att skydda mediepluralism och måste agera opartiskt och transparent. Alla medlemsstater har lagstiftning som anger deras befogenheter och skyddsåtgärder för oberoende. Enligt direktivet om audiovisuella medietjänster och den europeiska mediefrihetsförordningen ska tillsynsmyndigheterna vara oberoende av regeringen, opartiska, transparenta och ansvarsskyldiga, ha tillräckliga resurser, tydliga förfaranden för utnämning och entledigande samt effektiva överklagandemekanismer.

Flera nationella medietillsynsmyndigheters uppgifter, befogenheter och resurser har utvidgats eller håller på att utvidgas och utökas, bl.a. på grund av den europeiska mediefrihetsförordningen och EU:s förordning om digitala tjänster. Sedan rättsstatsrapporten 2025 publicerades har anslagen till tillsynsmyndigheterna ökats i Cypern, Danmark, Italien, Sverige och Portugal, och deras finansiella situation har stabiliserats och deras finansiella oberoende har stärkts. I Irland, Lettland och Grekland har personalen ökat. Tillsynsmyndigheterna har fått nya uppgifter inom övervakning och tillsyn i Danmark, Kroatien, Irland, Litauen, Tyskland, Grekland, Finland, Frankrike, Sverige, Belgien, Österrike och Malta. I juni införde Ungern en reform som påverkar olika aspekter av tillsynsmyndighetens styrning, finansiering och tillsyn. Reformer pågår i Spanien, Luxemburg, Polen och Tjeckien. I Slovakienhar visserligen ändringarna av lagen om medietjänster utökat den nationella medietillsynsmyndighetens befogenheter, men oro har framförts för hur några framlagda nya ändringsförslag påverkar myndighetens självständighet.

I Nordmakedonien tillsattes nya ledamöter i styrelsen för myndigheten för ljudmedietjänster och audiovisuella medietjänster, men betänkligheter kvarstår när det gäller myndighetens ekonomiska oberoende.

Öka insynen i medieägandet

Allmänhetens tillgång till information om ägandestrukturer för medier gör det möjligt för användare att göra välgrundade bedömningar av den information de konsumerar, särskilt när ägande innebär kontroll eller betydande inflytande över redaktionell inriktning och beslutsfattande.

I Frankrike har en databas över medieägande inrättats av tillsynsmyndigheten, men genomförandebestämmelser har ännu inte antagits. På Malta har tillsynsmyndigheten genom ny lagstiftning fått i uppdrag att utveckla och underhålla en databas över medieägande. I Slovenien ska en ny ägandedatabas inrättas enligt nyligen antagen lagstiftning. Reformer är på gång eller väntar på antagande i Bulgarien, Cypern, Irland, Litauen, Spanien och Portugal. I

innehar åtta av de tio bästa positionerna i indexet. Se även *Europe Press Freedom Report - On the Tipping Point*: *Press Freedom 2025*.

[69] Genomförd av Centrumet för mediernas mångfald och mediefrihet.

avvaktan på antagandet av ny lagstiftning kvarstår betydande utmaningar kring insynen i medieägandet i Tjeckien.

I Montenegro har insynen i medieägandet förbättrats samtidigt som allt större betänkligheter framförs om serbiskägda mediekanalers inflytande. I Serbien ökade koncentrationen på mediemarknaden ytterligare, varför politiskt och ekonomiskt inflytande på medierna, även på deras redaktionella policy, inger allvarliga betänkligheter.

Skydda medier mot politiska påtryckningar och otillbörlig påverkan

Medieoberoende kan undergrävas på flera sätt, bland annat genom otillbörlig politisk påverkan och påtryckningar. Sådana situationer omfattas av Emfa, som tillhandahåller ett ramverk för att skydda det redaktionella oberoendet, begränsa överdriven politisk inblandning och skapa ett transparent ramverk för tilldelning av statliga resurser till medierna. Skydd mot politisering av public service-medierna och transparenta regler om tilldelningen av statlig reklam utgör två viktiga fundament för detta ramverk.

Säkerställa öppen och rättvis statlig reklam

Statlig reklam omfattar all användning av den statliga budgeten, av offentliga myndigheter eller enheter på alla nivåer, för reklam och kampanjer. Sådana resurser som tilldelas icke-transparent eller orättvist kan användas som påtryckningsmedel för politiskt inflytande. Genom Emfa hanteras denna fråga genom att nya krav på tilldelningskriterier och förfaranden ställs, och offentliga myndigheter blir skyldiga att avslöja vilka belopp som utbetalas årligen till medieleverantörer[70].

Sedan rapporten 2025 lades fram har lagstiftning om statlig reklam antagits i Kroatien, Slovakien, Grekland, Malta, Lettland och Slovenien. Lagstiftning i samma fråga håller på att utarbetas i Bulgarien, Cypern, Irland, Spanien, Tjeckien och Portugal. Insyn och rättvisa i fördelningen av statlig reklam i mediekanaler har ännu inte regleras i Ungern. I Rumänien är vissa former för de politiska partiernas och myndigheternas finansiering av privata medier fortfarande ett problem.

Arbete pågår i Nordmakedonien med att modernisera public service-företaget, även om utmaningar kvarstår på grund av begränsat administrativt oberoende och oregelbunden finansiering. I Albanien kvarstår brister när det gäller rättvis fördelning av statlig reklam och andra statliga medel.

Skydda public service-mediers oberoende funktion

Varje medlemsstat ansvarar för att finansiera sina public service-medier till fullo i hänseende till EU:s handels- och konkurrensregler[71]. När de fungerar optimalt säkerställer leverantörer av offentliga medier att medborgare och företag har tillgång till ett varierat innehållsutbud, inklusive information av hög kvalitet. Följaktligen fastställer Emfa en uppsättning skyddsåtgärder för den oberoende verksamheten hos public service-medieleverantörer, nämligen tillräckliga, hållbara och förutsägbara ekonomiska resurser samt transparens vid tillsättning och avskedande av ledning.

Olika och mångsidiga reformer som syftar till att stärka oberoendet för nationella public service-bolag har antagits eller genomförts i många länder. Så är fallet i Sverige och Finland. Danmark har infört en ny modell för utnämning av styrelsen för Danmarks radio. Tyskland och

[70] EMFA och förordningen om politisk reklam 2024/900 fungerar parallellt. Förordningen om politisk reklam ökar transparensen i politisk reklam och stärker dataskyddsrättigheterna när politisk reklam inom dess tillämpningsområde inriktas eller levereras, inbegripet av statliga myndigheter.

[71] Protokoll (nr 29) om systemet för radio och tv i allmänhetens tjänst i medlemsstaterna

Grekland har infört reformer för att modernisera public service-företagens struktur. Malta har infört nya skyddsåtgärder för utnämningen av det offentliga rundradioföretagets verkställande direktör.

Reformer av public service-företagens styrning pågår eller håller på att utarbetas i Bulgarien, Kroatien, Irland, Italien, Slovenien, Estland, Frankrike, Polen, Nederländerna, Portugal och Cypern. I juni antog Ungern omfattande reformer. De berörda parterna framhåller fortfarande betänkligheter i Slovakien om lagen från juli 2024 om avveckling av public service-företaget och inrättande av ett nytt företag, medan förslag om att göra om styrningen och finansieringen av public service-medierna har ingett betänkligheter i Tjeckien och Litauen. De första åtgärderna har vidtagits i fråga om reformen för att stärka de rumänskapublic service-mediernas oberoende styrning och redaktionella självständighet.

I utvidgningsländerna kvarstår betänkligheter om de offentliga medieföretagens oberoende eller redaktionella självständighet i fråga om Serbien och Albanien.

Säkerställa tillgången till information

Rätten till tillgång till information från myndigheterna gör det möjligt för journalister att utföra sitt undersökande arbete. Den är även ett viktigt verktyg för öppenhet och ansvarsutkrävande för det civila samhället och medborgarna. Ny lagstiftning har antagits i Litauen och trätt i kraft i Österrike och Estland, medan nya lagfästa krav på ansökningar m tillgång till handlingar föranlett betänkligheter hos intressenterna i Grekland. Systemen för tillgång till handlingar håller på att ses över i Finland, Danmark, Luxemburg och Nederländerna.

I Montenegro antogs nya ändringar av lagen om handlingars offentlighet i december 2025, men vissa utmaningar om tillämpningen av lagen kvarstår.

Förbättra journalisters säkerhet och skydd och ta itu med juridiska hot och rättegångsmissbruk som syftar till att hindra deltagande i den offentliga debatten

Hot och påtryckningar undergräver den miljö där journalister verkar, och att säkerställa deras skydd och säkerhet är avgörande för att skydda mediefriheten och en fri och pluralistisk mediemiljö. I syfte att förbättra journalisters säkerhet har flera medlemsstater och utvidgningsländer antagit särskilda handlingsplaner och vidtagit åtgärder för att inrätta särskilda stödstrukturer[72]. Som exempel kan nämnas att Danmark, Kroatien och Lettland beslutat om handlingsplaner, samtidigt som Luxemburg och Portugal vidtagit åtgärder enligt tidigare antagna handlingsplaner.

Tyskland och Grekland har byggt ut eller inrättat utbildningsprogram för myndigheter i rättskedjan. Bulgarien har antagit riktlinjer för hantering av trakasserier på nätet som riktar sig mot journalister. Ändringsförslag har lagts fram i Italien som går ut på att införa särskilda försvårande omständigheter i fall av brott mot yrkesmässiga journalister. Reformer för att stärka skyddet för journalister har ännu inte antagits i Malta och Slovakien.

Strategiska rättsprocesser för att hindra offentlig debatt (*munkavleprocesser*) är en särskild form av trakasserier som syftar till att skapa en hämmande effekt på medie- och yttrandefriheten. Sedan rapporten 2025 lades fram har kraven i EU-lagstiftningen och i kommissionens rekommendation om munkavleprocesser bidragit till ytterligare åtgärder i nationell lagstiftning, i och med att lagar mot munkavleprocesser har antagits i Belgien, Cypern, Estland, Litauen, Lettland, Finland, Frankrike, Polen, Sverige och Slovenien. Flera andra medlemsstater har lagstiftning som är i olika stadier av förberedelse.

[72] I linje med kommissionens rekommendation av den 16 september 2021 om journalisters och andra mediearbetares säkerhet.

I Albanien har muntliga och fysiska hot, smutskastningskampanjer och munkavleprocesser mot journalister fortsatt. I Montenegro strävar myndigheterna efter nolltolerans mot våld mot journalister, även om enstaka attacker förekommer. I Serbien har journalisternas säkerhet försämrats, och mängden fysiska attacker, hot, skrämsel och hatpropaganda har ökat.

3.4 Andra institutionella frågor som rör kontroller och motvikter

Ett robust system för kontroller och motvikter är en hörnsten i rättsstatsprincipen. Genom att säkerställa att offentliga myndigheter förblir föremål för effektiv tillsyn och ansvarsskyldighet bidrar det till att förhindra maktkoncentration, skyddar grundläggande rättigheter och stärker den demokratiska motståndskraften.

Konstitutionella reformer och debatter som påverkar institutionella kontroller och motvikter

I vissa medlemsstater pågår åtgärder för att stärka det konstitutionella systemet för kontroller och motvikter. I Nederländerna har regeringen tillkännagett förslag om att låta domstolarna pröva lagar mot klassiska författningsfästa grundläggande rättigheter. I Sverige fortsätter arbetet med grundlagsändringar som ska skapa bättre möjligheter att hantera allvarliga kriser.

Även om en medlemsstat utövar sin nationella befogenhet att ändra sin grundlag kan den inte kringgå kravet att följa grundläggande principer i unionsrätten. I Slovakien inger vissa ändringar av konstitutionen, som antogs i september 2025, betänkligheter avseende principen om EU-rättens företräde[73].

Delaktighet, kvalitet och insyn i lagstiftningsprocessen

Rättsstatsprincipen kräver att lagar stiftas genom en transparent, ansvarsfull, demokratisk och pluralistisk process som stärker rättssäkerhet och lagstiftningens kvalitet[74]. Flera medlemsstater vidtar åtgärder för att förbättra samrådet med berörda parter i lagstiftningsprocessen. I Cypern har betydande åtgärder vidtagits för att öka allmänhetens delaktighet i beslutsfattandet, bl.a. genom den nya lagen om medborgarinitiativ, som låter medborgarna föreslå politik med en formell mekanism. I Portugal vidtas åtgärder för att förbättra insynen i lagstiftningsarbetet i lagstiftandet, i takt med att parlamentets och regeringens arbete om ett system för lagstiftningens fotavtryck fortsätter. I Rumänien har vissa framsteg gjorts för att ta itu med den flitiga användningen av nöddekret och effektiva offentliga samråd, även om ett antal praktiska brister kvarstår. I Grekland har lagstiftandets kvalitet förbättrats, men utmaningar kvarstår i form av bl.a. frekventa lagändringar.

I andra medlemsstater kvarstår dock brister när det gäller berörda parters medverkan i lagstiftningsprocessen, och det har i vissa fall visat sig ha försämrats. I detta ingår farhågor över den överdrivna användningen av nödåtgärder. I Bulgarien kvarstår problem med den praktiska tillämpningen av lagstiftandets regler, och det finns fortfarande betänkligheter om lagstiftningsprocessens kvalitet. I Tjeckien fortsätter påskyndade lagstiftningsförfaranden, kringgående av offentliga samråd och internremisser att påverka lagstiftningsprocessens kvalitet, och intressenterna framför betänkligheter om kringgående av offentliga samråd om lagar av stor betydelse. I Slovakien inger lagstiftningsprocessen betänkligheter på grund av otillräckliga offentliga samråd, otillräckligt deltagande av intressenterna och ett flitigt bruk av påskyndade förfaranden, även för lagstiftning med stor inverkan.

---

[73] Den 21 november 2025 inledde kommissionen ett överträdelseförfarande genom att skicka en formell underrättelse till Slovakien för överträdelse av de grundläggande principerna i EU-rätten, särskilt principerna om företräde, autonomi, verkan och enhetlig tillämpning av EU-rätten.

[74] Venedigkommissionens uppdaterade checklista för rättsstatsprincipen definierar standarder för lagstiftningsförfaranden och betonar till exempel att skyndsamma lagstiftningsförfaranden bör begränsas till exceptionella situationer eller omständigheter.

I Albanien kvarstår farhågor när det gäller lagstiftningsprocessens kvalitet, bl.a. i fråga om konsekvent tillämpning av evidensbaserat beslutsfattande och de offentliga samrådens effektivitet. I Nordmakedonien fortsatte parlamentet att genomföra sin arbetsordning och blev effektivare, även om ett betydande antal lagar antogs med ett påskyndat förfarande. Ansträngningar gjordes för att åtgärda brister gällande evidensbaserad planering av politiska åtgärder. I Serbien har de rättsliga ramarna för offentliga samråd och genomförandet av dem försämrats, med sänkta normer och ett minskat antal samråd.

Utveckling av betydelse vid högsta domstolar och författningsdomstolar beträffande kontroller och motvikter

Som nyckelaktörer inom system av kontroller och motvikter bidrar författningsdomstolar avsevärt till effektiv tillämpning av EU-rätten och integriteten hos EU:s rättsordning. Medlemsstaterna har visserligen behållit behörigheten över inrättandet, sammansättningen och funktionen av dessa organ, men de måste utöva den behörigheten i enlighet med EU-rätten och europeiska värderingar. Författningsdomstolar avkunnar också ofta domar som har viktiga konsekvenser för det övergripande systemet av kontroller och motvikter.

I Lettland överväger man att ändra lagen om författningsdomstolen, bl.a. för att ytterligare stärka skyddet för oberoendet hos författningsdomstolens domare.

Vad utvidgningsländerna beträffar har ytterligare två domare i Montenegroutnämnts till författningsdomstolen, vilket förbättrade dess funktion och effektivitet, även om domstolen ännu inte är fulltalig.

Ombudsmän, nationella människorättsinstitutioner, jämställdhetsorgan och andra oberoende myndigheter

Genom att tillhandahålla oberoende tillsyn och ansvarsskyldighet kan nationella människorättsinstitutioner[75], ombudsmän[76], jämställdhetsorgan[77] och andra oberoende myndigheter spela en avgörande roll för att upprätthålla rättsstatsprincipen och stärka systemet med kontrollfördelning. I vissa medlemsstater pågår insatser för att stärka dessa institutioner. I Tjeckien håller ändringar på att genomföras av ombudsmannalagen för att inrätta en nationell människorättsinstitution. I Kroatien har myndigheterna ytterligare förbättrat genomförandet av ombudsmannens rekommendationer.

I andra medlemsstater ställs nationella människorättsorganisationer, ombudsmän och andra oberoende institutioner fortsatt inför utmaningar, bland annat i fråga om resurser. I Portugal utsågs en ny ombudsman i juli 2026, efter förseningar i parlamentet. I Estland har vissa oberoende myndigheter tilldelats ytterligare uppgifter utan att få ytterligare resurser.

I Albanien tillsattes en ny ombudsman och en ny diskrimineringsombudsman, men bägge myndigheterna har ihållande brist på personal och ekonomiska medel. I Nordmakedonien har parlamentet utnämnt ett antal personer till oberoende institutioner, även om betänkligheter kvarstår om hur meritbaserade urvalsförfarandena varit. I Serbien tampas de flesta oberoende organ som arbetar med grundläggande rättigheter fortfarande med begränsade resurser, och deras rekommendationer följs upp på ett inkonsekvent sätt.

---

[75] I FN:s Parisprinciper, som godkändes av FN:s generalförsamling 1993 (resolution A/RES/48/134), anges de huvudsakliga kriterier som nationella institutioner för de mänskliga rättigheterna ska uppfylla. Nationella människorättsinstitutioner ackrediteras med jämna mellanrum av underkommittén för ackreditering i den globala alliansen av nationella människorättsinstitutioner.

[76] Se Venedigkommissionens principer för ombudsmän.

[77] Europaparlamentets och rådets direktiv 2024/1500 och rådets direktiv 2024/1499.

Tre medlemsstater har ännu inte inrättat en nationell institution för mänskliga rättigheter som ackrediterats enligt FN:s Parisprinciper. I Rumänien väntar man på ett slutligt beslut om ackreditering av nationella människorättsinstitutioner. I Italien och Malta har endast inledande steg tagits mot inrättandet av nationella människorättsinstitutioner.

Genomförande av domar från Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna och nationella domstolar

Sedan 2022 har landskapitlen innehållit information när det gäller genomförandet av grundläggande domar från Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna, en viktig indikator av hur rättsstatsprincipen fungerar. Resultaten varierar mellan medlemsstaterna. I hela EU har omkring 43,9 % av de grundläggande domarna från Europadomstolen från de senaste tio åren som hänför sig till medlemsstaterna ännu inte genomförts, vilket är en liten förbättring jämfört med förra året[78].

I Belgien är myndigheternas efterlevnad av slutliga avgöranden från nationella domstolar och Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna fortfarande ett problem. I Grekland genomförs reformer för att försöka komma till rätta med förvaltningens förseningar när det gäller att verkställa lagakraftvunna domar. I Cypern har arbetet med att undanröja rättsliga hinder för verkställighet av domstolsavgöranden inte framskridit.

Stödjande ram för det civila samhället

Civilsamhällets organisationer och människorättsförsvarare är avgörande för att skydda och främja EU:s värderingar. De fungerar som vakthundar, riktar uppmärksamhet mot hot mot rättsstatsprincipen, främjar demokratiska värden och bidrar till att säkerställa ansvarsskyldighet för dem som utövar offentlig makt. Kommissionen stöder medlemsstaternas insatser för att främja ett blomstrande medborgardeltagande som ett led i EU:s strategi för det civila samhället och 2023 års rekommendation om medborgardeltagande.

Ett gynnsamt och stödjande ramverk för civilsamhället finns i många medlemsstater. Ansträngningar för att ytterligare stärka miljön för civilsamhällets organisationer fortskrider i flera medlemsstater, även om graden av framsteg varierar. I Estland trädde finansieringsprogrammet för strategiska partnerskap för civilsamhällets organisationer i kraft, något som låter denna viktiga finansieringskälla för civilsamhällets organisationer att fortsätta och stödja medborgardeltagandet. Myndigheterna i Frankrike fortsätter att stödja det civila samhällets organisationer, bl.a. genom betydande offentlig finansiering, även om vissa organisationer fortfarande har problem med verksamheten.

I vissa medlemsstater har åtgärder som påverkar civilsamhällets organisationer dragits tillbaka eller upphävts. I Nederländerna röstade senaten ned lagen om insyn i civilsamhällets organisationer, eftersom förslaget kritiserats av civilsamhällets organisationer, ideella organisationer och den nationella institutionen för mänskliga rättigheter. I Ungern har en författningsändring och en lag om avskaffande av suveränitetsskyddsmyndigheten antagits och lagförslaget om insyn i det offentliga livet, som lades fram den 13 maj 2025, behandlas inte längre i nationalförsamlingen.

För ett livskraftigt demokratiskt utrymme för civilsamhället krävs en möjliggörande rättslig och administrativ miljö, där civilsamhällesorganisationer får stöd och ges möjlighet att utöva inflytande, men där de också skyddas och kan verka fritt. Restriktioner för civilsamhällets aktörer, inklusive för finansiering, fredliga sammankomster samt betungande

[78] Andelen uppgick 2025 till 45,7 %. European Implementation Network (2026), skriftligt underlag.

rapporteringskrav noterades av civilsamhällets organisationer i ett antal medlemsstater[79]. I Tjeckien har de offentliga anslagen till den här sektorn minskat avsevärt. I Tyskland har inget gjorts för att anpassa icke-vinstdrivande organisationers skattefrihet, och civilsamhällets organisationer fortsätter att ha problem med verksamheten och tillgången till finansiering. I Italien har intressenterna framfört farhågor om ny lagstiftning avsedd att stärka den inre säkerheten vad gäller begränsningar av demonstrationsfriheten och eventuella konsekvenser för medborgardeltagandet och utövandet av grundläggande fri- och rättigheter. Även om suveränitetsskyddsmyndigheten har avskaffats i Ungern kvarstår vissa hinder för verksamheten hos oberoende organisationer i det civila samhället.

Negativa berättelser, fysiska och verbala attacker och politiska påtryckningar har fortsatt rapporterats som en särskild utmaning i vissa medlemsstater. I Rumänien uppger organisationer i det civila samhället att de har allt fler begränsningar för sin verksamhet. I Slovakien har visserligen ändringar av lagen om icke-statliga organisationer som ansågs lägga ytterligare bördor på organisationer i det civila samhället förklarats författningsstridiga, men det civila samhället utsätts fortfarande för påfrestningar.

I Albanien verkar det civila samhällets organisationer fritt men ställs inför problem som misskreditering, begränsad insyn i beslutsfattandet och begränsningar och begränsningar av finansieringens långsiktighet. I Montenegro har myndigheterna åtagit sig att anpassa den nationella lagstiftningen till EU:s regelverk inom den befintliga ramen för inkluderande lagstiftande, även om utmaningar kvarstår när det gäller planeringen av lagstiftningen och de offentliga samrådens effektivitet. I Nordmakedonien fortsatte regeringen sitt arbete med att stärka samarbetet med organisationerna i det civila samhället, och problem med finansieringen av organisationerna kvarstår. I Serbien har civilsamhällets organisationer utsatts för ett ökat tryck, attacker och hot, bl.a. av högt uppsatta ämbetsinnehavare, och påstådda fall av övervåld från polisens sida mot demonstranter har hittills inte lett till några fällande domar.

Nationella kontroller och motvikter vid användning av inkräktande övervakningsprogramvara (spionprogram)

Varje försök att olagligen få tillgång till uppgifter om medborgare, inklusive journalister, företrädare för det civila samhället och politiska motståndare, är oacceptabelt och det är de nationella myndigheternas ansvar att genomföra nödvändiga utredningar. Även om användningen av spionprogram sker lagligt i enlighet med nationella säkerhetskrav och faller utanför EU-lagstiftningens tillämpningsområde, är robusta nationella skyddsåtgärder fortfarande avgörande för att förhindra missbruk och säkerställa ansvarsskyldighet. Grundläggande rättigheter, inklusive dataskydd, yttrandefrihet, friheten att ta emot och lämna information samt rätten till ett effektivt rättsmedel och en rättvis rättegång måste respekteras. När spionprogram används för brottsbekämpande ändamål, eller av privata enheter för nationella säkerhetsändamål, tillhandahåller EU:s dataskyddslagstiftning en omfattande ram för skyddsåtgärder och tillsyn[80]. Där EU:s dataskyddslagstiftning inte är tillämplig gäller Europeiska konventionen om mänskliga rättigheter.

[79] Civilsamhällets gemensamma bidrag till den årliga rapporten om rättsstatsprincipen 2026, s. 2. Civicus övervakningsfunktion nedgraderade 2025 tre EU-medlemsstater från ”begränsade” till ”obstruerade” och ett av de utvidgningsländer som omfattas av rapporten från ”obstruerade” till ”undertryckta”. Civicus betygsätter tillståndet för medborgerliga friheter på en skala från 0 till 100 och betygsätter länder baserat på deras poäng enligt en skala med fem kategorier som definieras som: öppna (81–100), begränsade (61–80), obstruerade (40–60), undertryckta (21–39) och nedstängda (0–20).

[80] Venedigkommissionens rapport från 2024 om en reglering av spionprogram förenlig med rättsstatsprincipen och de mänskliga rättigheterna.

I rapporten om rättsstatsprincipen från 2026 rapporteras vidare om utvecklingen på detta område, där anklagelser om olaglig användning av spionprogram ställer nationella kontroller och motvikter i rampljuset. I Grekland fortsätter den rättsliga granskningen av vissa aspekter av spionprogram. I Italien fortsätter utredningen av Paragon-spionprogrammet, bl.a. för att identifiera vem som bär ansvaret för att spionprogrammet satts in mot italienska journalister, sedan åklagarna inte funnit några bevis för att den italienska underrättelsetjänsten satt in spionprogrammet mot journalister. I Ungern inger fortfarande avsaknaden av processuella garantier och effektiv tillsyn över hemlig övervakning betänkligheter.

4.5 Aspekter av den inre marknaden inom ramen för de fyra pelarna

Ett effektivt domstolsväsende, starka skyddsåtgärder mot korruption, rättssäkerhet och inkluderande, evidensbaserad lagstiftning är viktiga grunder för en blomstrande ekonomi. De påverkar och företagsklimatet och investeringsbeslut, lägger grunden till en välfungerande inre marknad och bidrar till hållbar ekonomisk tillväxt och skapande av arbetstillfällen. Rapporten om rättsstatsprincipen från 2026 innehåller fortsättningen av den bedömning av utvecklingen avseende dimensionen av den inre marknaden som inleddes i rapporten om rättsstatsprincipen från 2025, och bygger vidare på synpunkter från näringslivets berörda parter och undersöker frågor som oberoende tillsynsmyndigheters arbete mer ingående.

Med utgångspunkt i Eurobarometeruppgifter som också presenteras i EU:s resultattavla för rättsskipning 2026 redovisas i varje landskapitel företagens uppfattning om upphandlingsmyndigheternas och konkurrensmyndigheternas oberoende. Dessa myndigheters oberoende är avgörande för den inre marknadens funktion. När det gäller organ för överklagande av offentlig upphandling i första instans är det upplevda oberoendet högst för Finland, Sverige och Luxemburg, och lägst för Bulgarien**,** Grekland och Ungern. För de nationella konkurrensmyndigheterna är det upplevda oberoendet högst för Finland, Sverige, Danmark och Irland, och lägst för Bulgarien, Grekland och Ungern.

Beträffande investeringsskyddets upplevda effektivitet sade sig över två tredjedelar av de tillfrågade företagen hysa förtroende i Danmark, Irland, Luxemburg, Malta, Nederländerna, Österrike, Slovenien, Finland och Sverige, medan mindre än en tredjedel uttryckte förtroende i Grekland och Polen. Över två tredjedelar av företagen i Albanien sade sig ha förtroende för investeringsskyddet, över hälften i Montenegro och Serbien och mindre än hälften i Nordmakedonien.

När det gäller ***domstolsväsendets funktion*** är en viktig faktor ur ett den inre marknadens perspektiv tillgången till specialdomstolar och domare för att hantera handelsdispyter, inklusive gränsöverskridande mål med högt värde. Som EU:s resultattavla för rättskipningen 2026 visar[81] finns det i fyra medlemsstater endast särskilda handelsdomstolar, i nio medlemsstater finns det endast särskilda handelskamrar inom de allmänna domstolarna, och i fyra andra medlemsstater finns det endast särskilda domare inom de allmänna domstolarna. I de återstående tio medlemsstaterna finns kombinationer av de tre föregående kategorierna, och i en av dem finns alla tre alternativen, om än på olika nivåer och för olika fall. I Tyskland har specialiserade handelsdomstolar och handelskammare inlett sin verksamhet i mer än hälften av delstaterna. I Cypern föranleder den långa förseningen med få igång verksamheten vid handelsdomstolen allvarliga betänkligheter i näringslivet.

Företag gynnas av tillgången till alternativ tvistlösning, inte minst eftersom rättegångskostnader kan utgöra ett hinder för dem. I Italien framhåller näringslivet att medling kan bidra till att minska antalet rättsprocesser och efterlyser fler åtgärder för att främja medling. Systemet med domstolsavgifter i allmänna domstolar i Österrike fortsätter att innebära

[81] Resultattavlan för rättskipningen i EU 2026, diagram 65.

utmaningar för tillgången till rättslig prövning, bl.a. för företagen, vilket särskilt beror på att det saknas ett tak för domstolsavgifterna.

Slutligen kan brister i rättssystemens effektivitet undergräva affärsmiljön, eftersom investerare och företag kräver snabb tvistlösning för att kunna fatta välgrundade investeringsbeslut. På Malta är förseningar och ineffektiva domstolar ett problem för företagens förtroende för rättsväsendet. Även om antalet anställda vid domstolarna har ökat erkänner berörda parter att bristen på rättslig och administrativ personal är en faktor bakom förseningar i domstolarna, vilket även kan påverka rättssäkerheten och den ekonomiska verksamheten. I Italien erkänner de berörda parterna, däribland från näringslivet, att framsteg gjorts med att rekrytera domare och administrativ domstolspersonal genom bl.a. uttagningsprov för fast anställda domstolstjänstemän, men anser att fortsatta insatser för att tillsätta lediga tjänster behövs för att öka rättsväsendets effektivitet. I Portugal fortsätter de berörda parterna att framhålla effektivitetsbrister i rättssystemet, särskilt förvaltnings- och skattedomstolarnas försämrade effektivitet, som ett långsiktigt hinder för investeringar och företagsklimat.

Korruption snedvrider konkurrensen och undergräver förtroendet för myndigheter, vilket påverkar den inre marknadens funktion och villkoren för att bedriva verksamhet. Detta är särskilt relevant vid offentlig upphandling, där flera medlemsstater stärker åtgärderna för transparens och integritet. Grekland har infört ett system för utbildning och certifiering av offentliganställda som handlägger offentlig upphandling, har anställt mer personal vid tillsynsmyndigheten för offentlig upphandling och har inrättat ett register över yrkesverksamma inom offentlig upphandling som ska stärka professionaliseringen, integriteten och redovisningsskyldigheten för tjänstemän som arbetar med offentlig upphandling. I Cypern har en ny e-upphandlingsplattform tagits i drift, som ger heltäckande synlighet och stöder revisionsmyndigheternas arbete, samtidigt som den avsevärt stärker insynen och redovisningsskyldigheten. I Slovenien har ministeriet för offentlig förvaltning fortsatt att genomföra två fleråriga handlingsplaner för offentlig upphandling, som ska öka insynen, professionaliseringen och analysförmågan och öka förmågan till e-upphandling. I Österrike har ministerierna med ansvar för offentlig upphandling vidtagit organisatoriska åtgärder och internrevisioner för att hantera korruptionsrisker.

Tydliga och transparenta regler som styr ***medielandskapet*** är avgörande både för att skydda integriteten i vårt demokratiska civilsamhälle och för att stödja den inre marknaden genom rättvis konkurrens för medieleverantörer. Mediesektorn står inför ekonomiska utmaningar som återspeglar en bredare global trend. I det hänseendet spelar öppenhet i medieägandet, en rättvis och öppen tilldelning av statlig reklam till medieenheter och öppna finansieringssystem för att stödja mediebranschen en viktig roll. Emfa är förankrad i det faktum att oberoende medietjänster spelar en unik roll på den inre marknaden och motsvarar en snabbt föränderlig och ekonomiskt viktig sektor samtidigt som de fungerar som offentliga vakthundar. I detta sammanhang har ny utveckling på flera fält ytterligare intensifierat dessa utmaningar. Under de senaste åren har strukturella utmaningar uppstått inom mediesektorn som kan påverka mediefriheten och pluralismen globalt. Dessa inkluderar beroende av digitala plattformar, algoritmdriven distribution, minskande och ojämna reklamintäkter, utländsk störning och manipulation av information samt AI:s inverkan. Genom Emfa införs årlig övervakning av risker och utveckling på mediemarknaden, inklusive flera av dessa utmaningar. Medlemsstaternas anpassning till Emfa är grundläggande för att säkerställa tillväxten och hållbarheten inom denna viktiga sektor. I Grekland har regeringen lanserat ekonomiskt stöd till bl.a. lokala och regionala medier, samtidigt som en långsiktig plan för statligt stöd håller på att genomföras för att stödja sektorns digitala omställning. I Österrike har man antagit detaljerade riktlinjer för tolkning och tillämpning av kraven på offentlig upphandling och rättvis fördelning

av statlig annonsering. I Irland ska ett nytt lagförslag ge Mediefonden – som har stött tre journalistprogram och ett program för digital omställning – en rättslig ram.

Effektiva **kontroller och motvikter** främjar rättssäkerhet och juridisk förutsägbarhet, vilket gör det möjligt för företag att verka i en stabil och förutsägbar miljö. I Frankrike har efter ett brett samråd en lag antagits som ska förenkla verksamheten för företagen. I Italien har intressenter i näringslivet välkomnat en lag om förenkling av lagstiftningen som antogs i november 2025. I Rumänien är oförutsägbar lagstiftning, som beror på ideliga lagändringar och ett stort antal lagförslag som vänta på behandling i parlamentet, fortfarande allvarliga problem för företag och civilsamhällets organisationer. På Maltafortsätter frekventa lagändringar och tillfälliga exekutiva åtgärder att utgöra ett problem för den rättsliga stabiliteten och förutsägbarheten, vilket kan påverka företagsklimatet. I Cypern upplever företagen fortfarande att det finns betänkligheter med lagstiftningens kvalitet och behovet av att rationalisera lagstiftningen.

4. SLUTSATS

Årets rapport om rättsstatsprincipen bekräftar att den årliga rättsstatscykeln fortsätter att bidra med viktig stimulans för reformer i medlemsstaterna, till nytta för både medborgare och företag. Sammantaget pekar utvecklingen mot en i stort sett positiv kurva, med markanta förbättringar och viktiga reformer som har slutförts eller pågår inom alla fyra övervakade områden, även om bilden förblir ojämn mellan medlemsstaterna och politikområdena, med vissa kvarstående utmaningar. Deltagandet i processen är fortsatt starkt, vilket återspeglas i det stora antalet rekommendationer från 2025 där det görs framsteg.

Framöver anser kommissionen att rapporten och dess rekommendationer bör spela en viktig roll i EU:s nästa långtidsbudget genom att bidra till säkerställandet att kraftfulla garanter finns på plats som skyddar unionens ekonomiska intressen och tillhandahåller stöd till investeringar och reformer som bidrar till att främja och stärka rättsstatsprincipen. Lika och rättvis behandling av medlemsstaterna, tydlig och konsekvent tillämpning av EU:s standard och en dialogbaserad process är de grundläggande principerna i rapporten om rättsstatsprincipen som kommer att fortsätta att vägleda kommissionens arbete med medlemsstaterna.

Kommissionen kommer att fortsätta att ha ett nära samarbete med Europaparlamentet och rådet under den årliga cykeln. Det uppmanar rådet och Europaparlamentet att fortsätta hålla allmänna och landsspecifika debatter med utgångspunkt i rapporten. Kommissionens fortsatta åtagande är att stödja medlemsstaterna med genomförandet av årets rekommendationer och att arbeta tillsammans med alla relevanta berörda parter för att skydda och stärka unionens grundläggande värden.